

Samfunn for alle

NORSK FORBUND FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

2019

Kun tre (!) av 80 brukte stemmeretten

Side 10

Vi trenger et ordføreroppør!

Side 16

Lovbrudd på helsa løs

Side 19

Mer vergemål

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

Det er vanskelig ikke å skrive om vergemålsloven og all den problematikk som følger av dens ordlyd og praktiseringen av den.

NFU har lenge hatt hovedfokus på spørsmål om samtykkekompetanse. Men det er mange andre temaer som kunne vært skrevet om og belyst. Blant annet at loven plukker ut seks grupper i samfunnet som den skal gjelde for. Noe som må kunne ansees som diskriminerende. At man snakker om personer «under» vergemål. Tyder det på en lov som skal gi støtte og selvbestemmelse? Hvorfor heter det verge? Verge assosieres til tidligere tider hvor de som var umyndige og umyndiggjorte hadde verge. Andre hadde hjelpeverge. Faste verger, har mange oppdrag – noen har over 100 personer de skal bistå. Er det i tråd med Konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne?

Denne gangen har jeg lyst til å skrive om post. Det er mange av oss som får mindre post i postkassen nå, enn det vi tidligere gjorde. Mennesker som har verge, og da spesielt fast verge, får ingen post. Og det er ikke fordi tidene har forandret seg, det er fordi de blir fratatt posten. Personer med verge blir redusert til en c/o. I tillegg blir mange samtidig folkeregistret på c/o adressen, det vil si de blir folkeregistret på vergens adresse.

I forarbeidene til vergemålsloven er spørsmålet om post berørt. Det er blant annet sagt at «Å få post til det sted man oppholder seg, er en sentral del av ens privatliv». Utvalget mener post i noen få tilfeller

kan omadresseres, men sier videre at «Utover disse tilfelle vil mange oppleve det som en krenkelse av ens verdighet ikke selv å være den som mottar posten». Utvalget viser også til Europarådsrekommendasjonens prinsipp 9, om respekt for den voksnes ønsker og følelser.

At det kan være en krenkelse av personens verdighet viser en henvendelse som en person med verge har sendt til skattemyndighetene. NFU var kopimottaker. Der står følgende «Jeg er ikke noe barn, men en godt voksen mann, er ikke umyndiggjort og har aldri vært det» Videre skriver han at «min adresse er ikke c/o eller v/min verge» Til slutt skriver han «Jeg takker for at dere retter opp i dette – det er viktig for meg som selvstendig menneske»

En annen sak gjaldt en person, hvor dennes faste verge bodde et stykke unna. Post måtte dermed videregående fra c/o adressen hos vergen til personen. Blant annet gjaldt dette julekort og gaver. For at det skulle rekke fra c/o adressen hos vergen og til personen innen jul, måtte det sendes med ekspress. Denne kostnaden måtte personen betale selv.

En fast verge med oppdrag for flere personer kontaktet oss og sa at absolutt all post fra NFU skulle gå via ham. Også Samfunn for Alle. Vergen skrev «All post sendes via meg, jeg sørger for at de får post som er relevant for dem» Vergen sitter og bestemmer og «siler» hva han mener er relevant for dem. Da må vi i det minste håpe at han kjenner de han er verge for ekstremt godt!

Samfunn for alle

**Medlemsblad for
Norsk Forbund for Utviklingshemmede**

Fem utgivelser per år
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Journalist:
Frilansjournalist Bitten Munthe-Kaas
sfa@nfunorge.org
Telefon: 928 36 809

Korrektur:
Evy Utne Knutsen

Adresse:
Samfunn for Alle,
NFU Postboks 8954
Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUnorge

Annonsesekretær:
Salgs Forum AS
Tlf: 51 31 57 00/91 59 05 78
E-post: post@salgs-forum.no
www.salgs-forum.no

Forsidebilde: Elin Svendsen, Kommunal rapport

Design og layout: Marte Louise Lilleby / Aase Bie
Trykk: Gunnarshaug trykkeri

Utgivelse 3, 2019 kommer uke 25
Frist for saker: 13. mai
Annonsfrist: 15. mai

INNHOOLD

- 4** Husleie og styringsvegring
- 6** Brukere ikke invitert til BPA-møte
- 8** Tian-saken ankes til Høyesterett
- 13** Hun skal bruke stemmeretten
- 14** Bruk stemmeretten!
- 16** Vi trenger et ordføreropprør
- 19** Lovbrudd kan gå på helsa løs
- 22** Karin Andersen
- 24** Lokallagsleder imponerer!
- 32** Tett på far og sønn
- 34** Intet svar fra statsministeren ...
- 37** Litt av hvert
- 43** Bli fast giver
- 44** Butikk
- 48** Sommerleker i Abu Dhabi

Husleie og styringsvegring

Jens Petter Gitlesen
Forbundsleder

Høye husleier og store husleieøkninger i Oslo har preget medias overskrifter. Det mest spesielle med Oslo er ikke husleiene, men nærheten til riksmidia. Oslo var ingen versting. Fra medlemmer hører jeg om husleie på 15 000 kroner i måneden i Hadsel kommune. I Sortland finner en 14 000 kroner i månedsleie. Bodø, Trondheim og Stavanger har bofellesskap med 13 000 kroner i husleie. Problemet forsterkes ved at ingen med trygdeytelsen «Ung ufør» kvalifiserer til bostøtte lenger. Brutto inntekt er for høy.

GJENGS LEIE ER FOR GJENGS BOLIGER

Kommunale bofellesskap er ikke gjengs boliger. En finner ingen markedsleie for tilsvarende boliger i tilsvarende områder. Finner en lignende boliger i samme området, så er det et annet kommunalt bofellesskap som heller ikke har markedsbasert leie. Beboerne i kommunale bofellesskap velger ikke hvor de skal bo, de blir i praksis plassert av kommunen. Muligheten til å flytte har de heller ikke. Ønsker de å etablere seg i selveid bolig, så er de avhengig av kommunens velsignelse, med mindre de er formuende. Husbankens virkemidler styres i stor grad av kommunen.

BOSTØTTE ER INGEN UPROBLEMATISK LØSNING

Mange etterlyser en økt bostøtte, men det er nødvendigvis ikke en god løsning. I tidligere tider, da trygdeytelsen «Ung ufør» kvalifiserte til bostøtte, var det kommuner som økte husleien begrunnet i økt bostøtte. Bostøtten ble en støtte til kommunen og ikke til beboer. En annen sak er at det neppe er politisk mulig å få den nødvendige økningen i bostøtten. Økes inntektstaket for bostøtte litt, så krever det milliarder på statsbudsjettet. I tillegg dekker bostøtten kun leie opp til ca. 7 000 kroner per måned. Skal bostøttens husleietak heves, så kreves ytterligere milliarder. Når regjeringserklæringen både lover tiltak som vil medføre store utgiftsøkninger samtidig som det skal gis skatteletter, så vil det være krevende å finne milliardene som må til for å sikre en tilstrekkelig bostøtte.

For kommunale bofellesskap kan husleieproblematikken løses uten å belaste statsbudsjettet. Det å bygge

kommunale bofellesskap, koster kommunen svært lite. Husbankens støtteordninger er generøse. Investerings-tilskuddet til omsorgsboliger og sykehjem er på 45 prosent. I tillegg kommer momsrefusjon. Når staten betaler rundt 70 prosent av byggekostnadene, så er det rimelig at staten setter som vilkår at husleien ikke settes høyere enn at leietakerne har økonomisk rom til å leve et anstendig liv. En slik ordning er politisk mulig, den belaster ikke statsbudsjettet og den rammer ikke kommuner som driver en anstendig husleiepolitikk. En viss fare, er at maksimumsnormer har en tendens til å bli minimumsnormer som alle tilpasser seg.

STYRINGSVEGRING

Velferdspolitikken i dette århundret har hatt tre gjennomgående trekk. For det første har reformene beveget seg fra utsatte grupper til folk flest. Reformen for folk flest er kostnadskrevende fordi de gjelder så mange. For det andre er det blitt et økende fokus på «dem som utnytter systemet». Mennesker er tilpasningsdyktige og tilpasninger skjer i de fleste systemer, men fokuset på «de som utnytter systemet», bidrar til å stramme inn på ordningene, noe som også rammer alle de som ikke utnytter systemet og de som ikke har mulighet for å tilpasse seg. Når utgiftene til sosialhjelp eksploderer, så har nok det en viss sammenheng med at vilkårene for å komme inn under andre velferdsordninger, som f.eks. bostøtte, arbeidsavklaringspenger m.m. er strammet inn. For det tredje viser statlige myndigheter en stadig økende vegring mot virkemiddelbruk. I det minste på våre felt, er det et hav av vakre målsetninger, uten effektive virkemidler, ut over det at kommunene forutsettes å drive i samsvar med målene. Målsetninger uten effektive virkemidler bør ikke kalles målsetninger, det er ønsker.

Boligpolitikken overfor mennesker med utviklingshemning er et felt som er enkelt å styre fordi Husbanken finansierer det meste som skjer på våre felt. Ønsker statlige myndigheter å styre husleienivået i kommunale bofellesskap eller andre deler av boligpolitikken, kan de sette vilkår for lån og tilskudd gjennom husbanken. Når statlige myndigheter ikke tar styring, så er det ikke for at de ikke vil styre.

Se også side 29.

trygghet, trivsel og glede

FANTASTISKE Solgården i Spania

Din sommerferie i 2019

LEDSAGERFOND

Reisende til Solgården kan søke om midler fra fondet. Fondets formål er å bidra med økonomisk støtte til funksjonshemmede som må ha med seg ledsager på reisen. For søknadskriterier se solgarden.no.

En annerledes og morsom ferie!

Solgården er et tradisjonsrikt feriested på Costa Blanca, mellom Alicante og Benidorm. Deilige dager med sol, bad og mye moro. Møt nye venner i flotte omgivelser!

Dette er inkludert i reisen til Solgården:

- Trygg og tilrettelagt ferieopplevelse med eget fly og helsepersonell som reiseledere
- Unik bagasjeservice. Direkte fra avreiseflyplass til ditt rom
- Helpensjon. Delikate buffeter
- 24 timers vakt med norsk helsepersonell
- Flotte tilbud om aktiviteter og utflukter
- Tilrettelagt for rullestolbrukere

Turer for utviklingshemmede 2019

Turnr	Dato	Varighet	Avreisested
587	28.05.19 - 04.06.19	1 uke	Oslo (Venteliste)
588	04.06.19 - 11.06.19	1 uke	Oslo
589	11.06.19 - 25.06.19	2 uker	Oslo
593	06.08.19 - 13.08.19	1 uke	Oslo
594	13.08.19 - 20.08.19	1 uke	Bergen*
598	01.10.19 - 08.10.19	1 uke	Kristiansand* (Venteliste)
599	08.10.19 - 15.10.19	1 uke	Oslo

* Det gis ruteflytilbud fra Oslo

For mer informasjon og bestilling: solgarden.no

Tlf 24 14 66 60 (man - fre kl. 08.30 - 21.00)

Følg oss på

SOLGÅRDEN

trygghet, trivsel og glede

Inviterte til BPA- møte uten brukerne

Det har i flere år vært mye misnøye og negativ publisitet om Holmestrand og Sande kommuners manglende brukermedvirkning. En skulle derfor tro at disse Vestfold-politikerne hadde fått med seg og tatt konsekvensen av at når kommunenes fremtidige bruk av Brukerstyrt personlig assistanse skulle besluttes, ville det være en selvfølge at det skulle skje med god brukermedvirkning.

AV: Bitten Munthe-Kaas

Likevel var det en ren tilfeldighet som gjorde at brukerne av BPA fikk høre at Arbeidsgruppe BPA i den nye kommunen skulle holde sitt første møte i Holmestrand om felles organisering av disse ordningene. Årsak: De var ikke invitert! På dagsorden sto blant annet gjennomgang og forslag til hva arbeidsgruppen skulle gjøre. Medlemmene skulle dessuten diskutere hvordan man skulle sikre reell brukermedvirkning i den nye kommunen. Hovedtema for dette arbeidet er spørsmålet om man kun skal gå for såkalt kommunal BPA, eller om det i tillegg skal være mulig å velge private og ideelle leverandører fremover.

MØTET UTSATT

Tillitsvalgt i NFU Nordre Vestfold lokallag og tidligere medlem av det kommunale rådet for funksjonshemmede i Sande, Kari Melby, var ikke den eneste som reagerte med vantro da hun fikk høre om det planlagte møtet. – Det er kun takket være kommunestyrerepresentant Espen Watne Andresen fra MDG i Holmestrand at vi fikk vite om det. Han så av møteinnkallingen at brukere ikke var invitert. Etter først å ha undersøkt om det faktisk var tilfelle og fått det bekreftet, tok han umiddelbart kontakt med prosjektrådmannen i Holmestrand som har arbeidet i flere år med sammenslåingen av de to kommunene. Han sørget umiddelbart for at møtet ble utsatt.

Deretter tok det ikke lang tid før alle med BPA-ordninger fikk invitasjon til en ny møtedato. Invitasjonen kom ikke som en del av møteinnkallingen til resten av arbeidsgruppen – men var skrevet på et eget ark. I invitasjonen til brukerne ble det presisert at mottakerne kun fikk delta på første del av møtet. Som inneholdt en presentasjonsrunde og informasjon som skulle gis om dagens BPA-ordninger i Sande og Holmestrand – og arbeidet videre.

UTEN ERFARING OG KOMPETANSE

SFA har tidligere brukt spalteplass på prosessen som førte til at representantene i det kommunale rådet for funksjonshemmede i Sande la ned sine verv før jul 2018. Dette skjedde i protest mot mange års manglende brukermedvirkning. To av deres vararepresentanter, som begge er politikere, ble innkalt til å delta i arbeidsgruppen for BPA i Holmestrand/Sande. Dette til tross for at ingen av dem hadde tidligere erfaring hverken som brukere/arbeidsledere av BPA-ordninger, eller kompetanse på brukermedvirkning for øvrig. Kommunens oppnevning av de to vararepresentantene skapte sterke reaksjoner blant de allerede frustrerte BPA-brukerne.

NYTT VALG

I alt ca. 10 personer med BPA-ordninger og deres assistenter møtte fram på det første møtet i arbeidsgruppen. Her ble det foretatt nytt valg av brukerrepresentanter. Det endte med to fra NFU Nordre Vestfold lokallag og like mange fra FFO.

Kari Melby var en av de fire som ble valgt. Hun svarer slik på spørsmål fra SFA om oppnevningen av fire brukerrepresentanter til arbeidsgruppen betyr at de som i dag har en BPA-ordning, kan slappe litt av i visshet om at de vil få beholde ordningene sine:

– Konsesjonsperioden er i første omgang forlenget ut 2019 med mulighet for forlengelse ut 2020. Deretter er det helt åpent om folk får beholde ordningene sine. Vi ønsker at brukere av BPA i nye Holmestrand skal ha en felles løsning, og at de selv kan velge om de vil ha en BPA-ordning i privat eller kommunal regi. Arbeidsgruppen skal legge fram et forslag med råd til politikerne før sommeren om hva slags organisering av BPA-brukerne ønskes. Dette vil kreve hardt og grundig arbeid. Vi må for eksempel kunne legge fram tall og dokumentasjon som underbygger økonomien i forslagene vi går inn for. Det holder ikke lenger at administrasjonen legger fram tall for politikerne uten å forklare hva de representerer.

Melby var ellers glad for at møteleder, virksomhetsleder og lederen av arbeidsgruppen for BPA i Holmestrand, Wenche Gregersen, i etterkant av møtet ga uttrykk for at hun hadde lært mye om hva BPA og brukermedvirkning er og innebærer på dette første møtet etter sammenslåingen av de to kommunene.

KARI MELBY er en av de fire nyvalgte brukerrepresentantene i arbeidsgruppen for fremtidig BPA i nye Holmestrand kommune. (Foto: Bitten Munthe-Kaas)

Gledelig at rådmannen var lydhør

– Det er gledelig at rådmannen var lydhør og foretok de endringene som var nødvendige for at brukerne ble invitert med på møtet i Arbeidsgruppen for BPA. Erfaringene viser dessverre at brukermedvirkningen i Holmestrand på flere områder er for dårlig.

Det skriver kommunestyrerepresentant Espen Watne Andresen (MDG) i en kommentar på e-post til Samfunn for alle. Han understreker at brukerne må inn i slike prosesser fra start hvis medvirkningen skal bli reell. – Dette har vært vanskelig å få til – noe som har ført til dårligere resultater og større kostnader for kommunen.

Vårt parti kommer til å fremme en politisk sak om dette. Jeg håper de andre folkevalgte ser betydningen av at vi politikere som er valgt til å lede kommunen, tar ansvar og legger klare føringer på hvordan kommunen skal forholde seg til innbyggere, frivillige lag og interesseorganisasjoner.

ESPEN WATNE ANDRESEN (MDG) vil fremme en politisk sak for kommunestyret om brukermedvirkning. (Foto: Espen Schive Photography)

Anker til Høyesterett

Tian-saken ankes til Høyesterett. Lagmannsrettens dom innebærer at kommunene, uten konsekvenser kan bryte den lovfestede rettigheten til brukerstyrt personlig assistanse.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Bitten Munthe-Kaas

LES MER: *I SFA nr. 5 2018 på side 23, kan du lese mer om saken.*

Tian er en gutt med stort bistandsbehov. Kvæfjord maktet ikke å etablere et godt nok tjenestetilbud, noe som både fagfolk og foreldrene er enige om. Foreldrene ønsket brukerstyrt personlig assistanse (BPA) slik at Tian fikk færre folk og færre arenaer å forholde seg til. Kommunen nektet å invilge BPA, men fylkesmannen omgjorde kommunens vedtak. For å sikre Tian et godt tjenestetilbud, tok foreldrene selv ansvaret og kjøpte dels inn de nødvendige tjenestene, dels utøvde de tjenestene selv. På den måten fikk Tian færre arenaer og langt færre folk å forholde seg til.

I slutten av april i fjor ble Kvæfjord kommune dømt i Trondenes tingrett til å betale foreldrene i undertkant av 1 700 000 kroner inkludert saksomkostninger for deres dokumenterte kostnader med å sikre sønnen nødvendige tjenester. Kommunen anket saken til Hålogaland lagmannsrett, hvor kommunen ble frifunnet sitt erstatningsansvar.

Slik NFU leser dommen fra Hålogaland lagmannsrett, så vil kommunene selv kunne avgjøre om en person skal få BPA eller ikke, selv om personen har denne rettigheten. Kommunen vil kun risikere erstatningsansvar dersom en kan påvise en direkte årsakssammenheng mellom det å ikke få sin rett til

BPA og, slik som i Tians tilfelle, problematisk oppførsel. Foreldrene til Tian har, i samråd med sin advokat, bestemt seg for å anke dommen.

Vi spør Tians far, Morten Sørgård om begrunnelsen for å anke saken.

- Begrunnelsen for anken er omfattende, detaljene og jussen, må du nesten høre med advokaten om. Men fra vår side som foreldre, så oppleves lagmannsrettens dom som om vi er rettsløse. Tian hadde rett til BPA, men fikk det ikke. Tingretten vektla denne rettigheten i sin dom. Lagmannsretten gikk ikke inn på denne problematikken. Lagmannsretten så også bort i fra fagfolkernes faglige vurderinger av Tians behov. For meg som far, er dette det mest alvorlige med dommen.

- Hva skjer videre i saken nå?

- Nå skal Høyesterett vurdere om de skal behandle anken. Få saker som ankes til Høyesterett, slipper gjennom nåløyet. Men saken er prinsipiell og Høyesterett har aldri behandlet lignende saker. Hadde vi ikke sett muligheten for å vinne frem, så hadde vi heller ikke anket.

Samfunn for Alle vil følge saken. Blir lagmannsrettens dom stående, så er retten til BPA mer å forstå som en anmodning enn som en rettighet.

DEN TØFFESTE GUTTEN I GATA!

Marius (12) har benyttet Kettwiesel liggesykkel i 1 år og synes sykkelen er det fineste hjelpemiddelet han har. "Jeg så sykkelen for første gang da jeg var på Beitostølen helsesportsenter sammen med andre barn/ ungdom med Cerebral Parese. Det var en større gutt som syklet rundt med Kettwiesel og jeg synes den var kjempetøff. Jeg har egentlig bare ventet på å bli stor nok for å få en slik sykkel."

Mammaen til Marius forteller at en av utfordringene hans er energiøkonomisering. "Han kan til tider bruke 3 ganger så mye energi enn det jeg og

du gjør. På sykkelen så slipper han å bruke så mye energi for å komme seg dit han skal. Han kan gjøre ting i sitt eget tempo og det synes jeg er utrolig fint å se."

Les mer om Marius og andre brukere av våre sykler på bloggen vår:

<https://qualitycareas.wordpress.com>

Topp poengsummer på tester for funksjonalitet, tilpasningsmuligheter og kvalitet i Europa

Våre sykler kan møte dine individuelle behov på en veldig god måte. Uansett hvilke begrensninger du opplever, kan vi tilpasse sykkelen til deg.

Quality Care AS - www.quality-care.no - 970 970 71 - fossegrenda 30 B, 7033 Trondheim

STEMMERETT

Tre (!) av 80 brukte stemmeretten

- Bakgrunnen for prosjektet «Jeg vil stemme!» var et pilotprosjekt der Signo Vivo i Andebu i 2018 utredet hvor mange tjenestemottakere som brukte sin stemmerett. Vi fikk bekreftet vår mistanke da det viste seg å være kun tre (!) personer som hadde gjort det.

TEKST OG FOTO:
Bitten Munthe-Kaas

SFA møtte prosjektansvarlig i Signo Vivo, Åsne Svimbil Mørken og kollegene Line Renholt og Annicken Lauritzen ved Signo Vivo i Andebu i Vestfold nylig. Signo Vivo har i samarbeid med NFU og Karde fått støtte av valgdirektoratet til prosjektet «Jeg vil stemme!», for å lage en nettside om valg og politikk, tilrettelagt med ulike kommunikasjonsformer.

På spørsmål fra SFA om hva hensikten er med «Jeg vil stemme!»-prosjektet, svarer de tre kollegene innledningsvis at det handler om å bidra til at det skal være mulig for alle mennesker å kunne benytte seg av sin stemmerett. - Målet er at også de som bor ved Signo Vivo skal kunne delta på lik linje med andre ved kommune- og fylkestingsvalget i 2019. Dette handler samtidig om å oppfylle artikkel 29 i FN-konvensjonen om rettigheter for mennesker med funksjonsnedsettelser som nettopp har fokus på dette.

- På hvilken måte vil NFU få nytte av å dette prosjektet?

- NFU sitt valgmateriell for velgere med utviklingshemning vil være en del av nettsiden, tilrettelagt med ulike kommunikasjonsformer. - Denne gruppen velgere har store variasjoner i sine behov for tilrettelegging og kommunikasjon. Samarbeidet med forbundet spiller en avgjørende rolle for en liten virksomhet som Signo

Vivo i å sikre en spredning av prosjektet. Dermed kan vi fange opp flere og større grupper av de som bor ute i kommunene og samtidig få med gode fagfolk som gir tyngde til dette arbeidet. Samarbeidet med Kardes prosjektmedarbeidere som skal løse de tekniske utfordringene i dette prosjektet underveis, er også helt uvurderlig for oss.

DIGITAL VALGPAKKE.

Rent konkret skal arbeidet med «Jeg vil stemme!» munne ut i en digital valgpakke i form av en nettside som er tilrettelagt for alle Signos brukere og mennesker med utviklingshemning som bor rundt i kommune-Norge. Via dette nettstedet formidles det informasjon om de ulike partiene og hvorfor/hvordan den enkelte kan bruke sin stemmerett.

Signo Vivo har parallelt et prosjekt med IBC-skjermer (interaktiv borgerguide) som ledes av Annicken Lauritzen. Her gis informasjon rett på en skjerm som er plassert sentralt i bofellesskapene og på enkelte av arbeidsplassene. Skjermene vil i Signo Vivo fungere som viktige informasjonskanaler i prosjektet «Jeg vil stemme!». De vil inneholde informasjon om hvilke aktiviteter som pågår, tidspunkt for politiske møter, og valgkamparrangementer som arrangeres. Brukerne kan selv melde seg av og på.

Illustrasjonsfoto:
iStockphoto

Informasjonen som legges ut på skjermen kan også tilpasses den enkeltes nettbrett og/eller smarttelefon ved hjelp av en app. Slik gis det tilgang til informasjon som er tilrettelagt spesielt for den enkelte – uansett hvor de befinner seg. Dette bidrar både til at den enkelte blir mer selvhjulpne og mindre avhengige av bistand fra de ansatte.

- Betyr dette at rekrutteringen av deltakere til «Jeg vil stemme»-prosjektet går greit?

- Det har vært og er fortsatt en utfordring – etter som det er så få som er engasjerte politisk og bruker stemmeretten. I første omgang rekrutteres det testpersoner. De skal gjennom prosjektet sørge for at informasjonen på nettsiden blir riktig tilrettelagt. Når nettsiden skal lanseres i juni, blir det viktig å spre informasjon om at den finnes, slik at de som trenger tilrettelagt informasjon om politikk, får benyttet seg av den.

- På hvilken måte vil prosjektet ivareta behovene til døve, hørselshemmede og døvblinde som er avhengig av nyheter og valginformasjon på tegnspråk?

- All informasjonen på nettsiden «Jeg vil stemme!» vil være tegnspråktolket, lettlest og symbolsatt. Slik kan vi nå fram med valginformasjon til alle som trenger tilrettelagt informasjon i hele landet, inkludert de som bor ved Signo. De fleste har tatt datateknologien til seg uten store problemer, og er både på facebook, snapchat og andre sosiale medier.

Signo

Stiftelsen Signo gir tilbud til døve og døvblinde, og til hørselshemmede som har behov for tilrettede tiltak og tjenester i et tegnspråklig kommunikasjonsmiljø. (Kilde: www.signo.no)

Signo Vivo

Signo Vivo i Vestfold er en av stiftelsen Signos syv virksomheter med egne styrer. Signo Vivo gir landsdekkende bo- og tjenestetilbud til ca. 80 personer som bor og lever i Andebu og Sandefjord.

FRA VENSTRE: Line Reinholt, Annicken Lauritzen og Åsne Svimbil Mørken.

ANDRE GRUPPERS BEHOV

De tre Signo-medarbeiderne minner samtidig om at det i tillegg er flere grupper i samfunnet som trenger lettlest og lett tilgjengelig valginformasjon. Det kan for eksempel være stemmeberettigede med begrensede norskkunnskaper eller personer med lese- og skrivevansker.

PARTIENES VALGINFORMASJON

- Har prosjektet «Jeg vil stemme!» en rolle i tilretteleggingen av de politiske partienes valginformasjon?

- Utvalget av hvilke saker partiene fokuserer på ved kommende kommunevalg, skal partiene foreta selv. Tilrettelegging av denne informasjonen, skal blant annet tegnspråk tolkes av Signo Grantoppens tolkeavdeling. Det vil også være lydfiler tilknyttet hvert emne, slik at man kan få teksten opplest. Hvordan informasjonen

symbolsettes vil også være viktig, slik at det blir mulig å lese informasjonen ved hjelp av symboler.

DÅRLIG TID

Nettløsningen til «Jeg vil stemme!»-prosjektet skal allerede være ferdig innen sommerferien. Åsne Svimbil Mørken, Line Reinholt og Annicken Lauritzen påpeker at det i tillegg til mye arbeid på kort tid, innebærer at medarbeiderne nå står overfor viktige etiske problemstillinger. - Språket i politikken er komplisert og mange partier kan oppleves som temmelig like. For å sikre at det ikke skal virke som at det er vi som lager nettsiden og påvirker utvalget av de politiske sakene, har Riitta Hellman i Karde henvendt seg til de politiske partiene for å sikre at de selv bestemmer hvilke saker som skal med på nettsiden, presiserer de tre Signo Vivo-kollegene.

AV: Helene Strøm Rasmussen

NFUs kursmaterieill

NFU har tidligere utviklet et 15-timers kurs om kommunevalg som er godkjent av Studieforbundet. Målgruppen er mennesker med utviklingshemning og andre som vil lære om kommunevalg. Målsettingen for kurset er å gi økt kunnskap om kommunevalg og kommunen som politisk institusjon. Det er i tillegg å gi politisk kunnskap som åpner for politisk deltakelse, medbestemmelse og innvirkning på egen livssituasjon gjennom valgdeltakelse.

Kurset er godt bygd opp. Som en del av «Jeg vil stemme!»-prosjektet skal det revideres slik at det blir i

samsvar med gjeldende politikk, partiprogrammer og praksis. Vi ønsker dessuten å få lagt inn en sterkere tilknytning til FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne og linke det til den nyutviklede nettsiden.

NFU oppfordrer alle fylkes- og lokallag til å bruke kursmateriellet. Det anbefales at man har 5 samlinger à 3 timer. De som ønsker støtte til kurset, kan melde det inn til Studieforbundet på

<https://www.naeringogsamfunn.no/>

Hun skal bruke stemmeretten

Jeg har vært opptatt av politikk så lenge jeg kan huske, men har ikke stemt tidligere. Jeg har sagt ja til å være med og teste nettsiden som skal lages.

TEKST OG FOTO: Bitten Munthe-Kaas

SFA møtte Anette Heia hjemme i leiligheten i et bofellesskap til Signo Vivo i Andebu. Det var lett å se at vi var kommet til et samfunnsengasjert menneske. På en lang arbeidspult ved inngangen til stuen stod det diverse datateknologiske hjelpemidler som bidrar til å kompensere for at 44-åringen ikke hører og ser dårlig på det ene øyet. Hun har brukt PC og internett fra 10-11 års alder og fulgt med på tekst-TV fra hun var 8-9 år.

Anette Heia synes utenrikspolitikk er spesielt interessant. – Når det er programmer fra land som for eksempel Sør-Korea, Kina og USA, leser jeg gjerne om dem i etterkant for å danne meg et mer helhetlig bilde av det som foregår, sier hun.

VINGLETE POLITIKERE

Til tross for at 44-åringen følger med i den politiske debatten på Dagsrevyen, legger hun ikke skjul på en viss frustrasjon overfor vinglete politikere. – Verst er det når det sendes TV-programmer som ikke er teksten eller tegnspråktolket, som for eksempel spørretimen i Stortinget. Døve er avhengig av tekst eller tegnspråktolkning for å kunne følge med.

– Ser du ellers mye på TV?

– I grunnen ikke. Når jeg gjør det, går det mest i sportsprogrammer – spesielt fotball og håndball, mens det om vinteren først og fremst er skirenn som gjelder.

VANSKELIG VALG

Anette Heia følger med på den politiske debatten, men synes det kan være vanskelig å velge parti. – Jeg vet ikke hvilket jeg skal stemme på. Ikke har jeg tenkt så mye på det ennå heller. Det gjør jeg først når valgkampen begynner en gang i august. Jeg følger til gjengjeld med på meningsmålingene. Valget blir jo ekstra spennende denne gangen med partiene som nå beveger seg like over eller under sperregrensen.

– Hva fikk deg til å bli interessert i politikk?

– Pappa var aktiv lokalpolitiker i en kort periode – og

gikk ofte på møter i kommunestyret. Det var dessuten mange samfunnsengasjerte mennesker som gikk inn og ut hjemme hos oss. Min interesse ble nok vakt allerede den gangen.

På spørsmål om hvilke forventninger hun har til «Jeg vil stemme!»-prosjektet, svarer Anette Heia at arbeidet er kommet så kort at hun pr i dag synes det er vanskelig å svare på. Jeg diskuterer likevel ofte politikk med lærerne mine og en venninne som også går på voksenopplæringen ved Signo skole og kompetansesenter. Jeg har forsøkt å snakke med andre om det også, men jeg kjenner bare en som er like interessert i politikk som meg.

På spørsmål om det er noen politiske saker hun har vært spesielt opptatt av, svarer Anette Heia at hun fulgte veldig med på det som skjedde da Døveskolene ble nedlagt. – Jeg var heldig som fikk gå på en slik skole i Oslo. I dag er ikke hørselshemmede like heldige. Mange var veldig skuffet da fem skoler ble nedlagt. Jeg er samtidig klar over at skoler – og spesielt de små for de som hører, blir nedlagt også. Dette reiser mange spørsmål som jeg mener bør bli et tema i den kommende valgkampen, understreker Anette Heia.

ANETTE HEIA

kommuniserer med Åsne Svimbil Morken som her tolker det hun sier.

NFUs kurs om lokalvalg

- Snart er det valg i kommunen og i fylket.
- Alle personer over 18 år har stemmerett.
- Det er viktig å bruke stemmeretten sin.

- NFU har vært med på å lage et kurs om valg.
- Kurset forteller om hva de politiske partiene mener.
- Det skal være lettlest.
- Det skal være mange bilder.
- Det skal være tolket på tegnspråk.
- Kurset kan du ta på internett.
- Lokallagene kan arrangere kurskvelder.
- Da blir det lettere for deg å vite hvilket parti du vil stemme på.

- Du vil få et valgkort i posten på forhånd.
- Valgkortet kan du ta med når du skal stemme.
- Du må ta med bankkort eller pass.

- I valglokalet kan du få hjelp.
- Du bestemmer hvilket parti du vil stemme på.

- Du kan velge å stemme før valgdagen.
- Det heter å forhåndsstemme.
- Dette kan du gjøre på Rådhuset eller på biblioteket.
- Du kan også avtale at du vil stemme hjemme.
- Da får du besøk av 2 personer som hjelper deg.

- Alt dette vil du lære om på kurset.

Bruk stemmeretten!

TEKST: Snorre Ness, leder av NFU Trøndelag

Det er meget viktig at alle innbyggere med stemmerett deltar ved kommune- og fylkestingsvalg. Gjennom å delta ved valg er vi med og påvirker hvem som skal bestemme i kommuner og fylkeskommuner.

Vi har ikke stemmeplikt i Norge, men vi har stemmerett. De som ikke deltar ved valg, unnlater dermed å være med på å bestemme hvem som skal styre og utforme tjenester som kommuner og fylkeskommuner skal "levere" til sine innbyggere.

Det er spesielt viktig av kommunene legger til rette for at alle innbyggere med stemmerett får levert sin stemme. Selv om det er lagt godt til rette for de fleste, er det like fullt viktig at de som trenger hjelp og støtte får den bistanden som er nødvendig.

Det er en relativt enkel oppgave å ivareta velgernes behov for universell utforming og tilrettelegging for å komme inn i og ta seg fram i stemmelokalet. Det som ofte blir glemt eller ikke ivaretatt godt nok er den bistanden enkelte i tillegg trenger for å finne fram i valglokalet og veien videre inn i stemmeavluksene. Kommunene har plikt til å ha valgmedarbeidere som kan hjelpe dem med det. Noen vil også ha behov for bistand til å finne det partiet de skal gi sin stemme til blant alle valglistene. Disse medarbeiderne skal ikke velge på vegne av den enkelte, men bidra til at den enkelte kan føle seg trygg på at listen vedkommende har funnet fram til er den de ønsker å bruke.

Det er i denne sammenheng også viktig å være klar over at disse listene ikke inneholder partienes logoer, men bare deres fulle navn - uten forkortelser. Det er ofte slik at velgere med utviklingshemning kommer til valglokalene sammen med noen av sine pårørende eller andre ledsagere. De skal uansett få gjøre sine egne valg uten at dette blir "styrt" eller påvirket av personen(e) som er med dem. Hjelp og bistand skal med andre ord ytes med tanke på tilrettelegging for selvbestemmelse. Bistanden er beslutningsstøtte. Det vesentlige er at velgeren selv skal bestemme hvilket parti det stemmes på og at valget er hemmelig.

VALGKORT

I forkant av hvert valg får alle velgere et valgkort som skal tas med til valglokalet på valgdagen. Det er i tillegg viktig å ha med legitimasjon slik at alle kan bevitne hvem de er og at rett person dermed blir "krysset av" i manntallet.

Hvis velgeren av en eller annen grunn ikke selv kan møte opp i valglokalet på valgdagen, er det mulig å forhåndsstemme eller gi sin stemme hjemme. Hvor og når det er mulig å avgi forhåndsstemme blir kunngjort i hver enkelt kommune. Det viktige er uansett å sørge for at velgeren får mulighet til å avgi sin stemme. Når det er aktuelt for en velger å stemme hjemme, kommer det to valgfunksjonærer dit. Prosedyren er like fullt den samme - i den forstand at det skal være et hemmelig valg.

Hva sier CRPD om retten til å stemme?

ARTIKKEL 29: DELTAKELSE I DET POLITISKE OG OFFENTLIGE LIV

Partene skal garantere mennesker med nedsatt funksjonsevne politiske rettigheter og mulighet til å nyte disse på lik linje med andre, og skal forplikte seg til:

A å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne kan delta fullt ut og på en effektiv måte i det politiske og offentlige liv på lik linje med andre, enten direkte eller gjennom fritt valgte representanter, herunder ved at mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett og mulighet til å avgi stemme og bli valgt, blant annet ved:

- i) å sikre at framgangsmåter, lokaler, utstyr og materiell som benyttes i forbindelse med valg, er hensiktsmessige, tilgjengelige og lette å forstå og bruke,
- ii) å verne om den rett mennesker med nedsatt funksjonsevne har til hemmelig stemmegivning uten trusler ved valg og folkeavstemning, og til å stille til valg, og på en effektiv måte ivareta offentlige verv og utføre alle offentlige oppgaver på alle nivåer i forvaltningen, og legge til rette for bruk av ny teknologi og tekniske hjelpemidler når det er hensiktsmessig,

iii) å garantere at mennesker med nedsatt funksjonsevne fritt får gi uttrykk for sin vilje som velgere, og for dette formål, når det er nødvendig og de ber om det, tillate at en person de selv velger, hjelper dem med å stemme,

B å arbeide aktivt for å fremme et miljø der mennesker med nedsatt funksjonsevne fullt ut og på en effektiv måte kan delta i ivaretagelsen av offentlige anliggender, uten diskriminering og på lik linje med andre, og oppmuntre til at de deltar i offentlige anliggender, herunder:

- i) deltar i frivillige organisasjoner og sammenslutninger som er opptatt av landets offentlige og politiske liv, og i politiske partiers virksomhet og administrasjon,
- ii) oppretter og slutter seg til organisasjoner av mennesker med nedsatt funksjonsevne som skal representere mennesker med nedsatt funksjonsevne på internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

«Endelig er dagen her, og jeg er pyntet og klar for konfirmasjon. Pappa er stolt!»

I Uloba er det du eller en nærstående som bestemmer **hvem** som skal assistere deg, **hva** assistenten skal gjøre, **hvor** og **når** assistansen skal finne sted.

Ulobas BPA er skapt av oss som har behov for assistanse og er vår måte å organisere hverdagen vår på. Vil du vite mer om BPA ta kontakt med oss på telefon: 32 20 59 10 så hjelper vi deg videre!

For mer informasjon se våre nettsider:
www.uloba.no

ULOBA
INDEPENDENT LIVING | NORGE

Vi trenger et ordføreroppør!

Intervju
med Tore
Hagebakken

Storingsrepresentant Tore Hagebakken (Ap) maner til et ordføreroppør for å sikre at kommunene har økonomisk rom til å yte lovfestede tjenester på en god og forsvarlig måte.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

NFUs særpris ble i 2016 tildelt storingsrepresentant Tore Hagebakken (Ap), som i 2011 var saksordfører og loste i havn en enstemmig innstilling som konstaterte at levekårene til mennesker med utviklingshemning gikk i motsatt retning av målsetningene. Storingsrepresentanten fra Gjøvik har siden den gang vært blant de fremste på Stortinget til å fremme interessene til mennesker med utviklingshemning. Den 29. januar i år, stilte Tore Hagebakken følgende spørsmål til Eldre- og folkehelseminister Åse Michaelsen (Frp):

«Har regjeringen besvart spørsmålene som Helse-tilsynet stilte i oppsummeringsrapporten «Det gjelder livet», og hvilke tiltak er iverksatt for å sikre et godt tjenestetilbud også til dem som er mest avhengig av bistand?»

Tore Hagebakken er temmelig klar på hva han synes om svaret fra statsråden:

– Jeg synes ikke det var noe svar. Svaret var langt, men innholdet var tynt. Ut over å vise til en veileder som er utarbeidet, så synes regjeringen ikke å ha gjort noe relevant. Helsetilsynet stilte blant annet spørsmål ved om kommunene har forutsetninger for å gi gode tjenester. Statsråden besvarte ikke dette sentrale spørsmålet. Staten har fagorganer, slik som Helsetilsynet for å sikre at lover og politiske målsetninger følges opp på en god måte. Jeg synes det er alvorlig når departementets politiske ledelse ikke besvarer viktige spørsmål eller neglisjerer klare meldinger fra fagorganene.

GRUPPER SOM HAR LOVFESTEDE RETTIGHETER OPP MOT HVERANDRE

– Mener du at kommunene har forutsetninger for å gi gode tjenester?

– Norge er blant de landene i verden som har best muligheter til å gi gode levekår til alle innbyggerne. Men skal kommunene kunne yte gode tjenester, så må de også gis økonomisk rom for tjenestene. Individuelle tjenester koster. Det er billigere å gi kollektive tjenester. Kommunale helse- og omsorgstjenester utgjør omtrent en tredjedel av kommunenes utgifter. Regjeringen har eksempelvis gått til kontinuerlig angrep på ordningen for ressurskrevende tjenester, slik at kostnadene og presset på kommunene bare øker. Folk lever lenger og det blir stadig flere eldre. Stadig flere kommuner må omprioritere. Grupper blir satt opp mot hverandre. Når en må sette grupper som har lovfestede rettigheter opp mot hverandre, så har det gått for langt.

– Når bostøtten bygges ned, så fører ikke det til lavere husleier, men det fører til økte kommunale sosialutgifter. Når ytelsene fra NAV strammes inn, så fører det verken til at folk blir friskere eller at flere begynner å jobbe. De statlige innstrammingerne i våre velferdsordninger som vi har opplevd under Høyre-regjeringen, fører til økt kommunal sosialhjelp. Når spesialisthelsetjenesten ikke makter å utøve oppgavene sine, så fører det til økte kostnader for kommunehelsetjenesten. I Arbeiderpartiets alternative budsjett for 2019; foreslo vi 3,5 milliarder kroner mer til kommunene og 1,65 milliarder mer til spesialisthelse-

”

– Jeg synes det er alvorlig når departementets politiske ledelse ikke besvarer viktige spørsmål eller neglisjerer klare meldinger fra fagorganene.

tjenesten. For kommunene i Innlandet, dvs. Oppland og Hedmark, og Sykehuset Innlandet ville dette utgjort til sammen over 350 millioner kroner mer bare dette året.

STOPP INSTITUSJONSBYGGINGEN

- Rapporten fra det nasjonale tilsynet med tjenester for mennesker med utviklingshemning fra 2016 finner også lovbrudd i kommuner med god økonomi. Økonomi kan neppe være den eneste årsaken til den bedrøvelige situasjonen?

- Kommuneøkonomien er vanskelig for svært mange kommuner og da må det omprioriteres. Men Høyre regjeringen synes også å ha styringsvegring. I 2011 var det en enstemmig Helse- og omsorgskomite som etterlyste en sterkere statlig styring for å sikre at målsetningene i politikken overfor mennesker med utviklingshemning ble etterlevd. Samtlige partier var enige om at det måtte bli slutt på oppbyggingen av store institusjonslignende bofellesskap. Det ble vist til Husbankens retningslinjer fra 1990-tallet som fungerte bra. Regjeringen kan når som helst børste støvet av disse retningslinjene og bruke Husbanken som det virkemiddelet Husbanken var ment å være. En samlet Helse- og omsorgskomite påpekte de samme problemene med medisineringspraksisen som

også ble omtalt i rapporten fra det nasjonale tilsynet i 2016. På dette feltet kan regjeringen benytte Helse-direktoratet og Helsetilsynet til å utarbeide gode virkemidler. Partiene på Stortinget er stort sett omforent om målsetningene i politikken overfor mennesker med utviklingshemning. Skal vi nå disse målsetningene må regjeringen prioritere feltet, gi kommunene forutsetninger for å gi gode tjenester, og regjeringen må være villig til å bruke sterke nok virkemidler. Til nå er det vanskelig å se at regjeringen har gjort noe som helst for å innfri målsetningene i politikken overfor mennesker med utviklingshemning.

TRANGE KOMMUNALE RAMMER

- Hva mener du må gjøres?

- Nå har Høyre regjeringen hatt seks år på seg uten at noe er gjort. Før jeg kom på Stortinget i 2005, var jeg ordfører i Gjøvik og startet et ordføreropprør. Verken kommunepolitikere eller ordførere ønsker å ramme mennesker med utviklingshemning. Men de kommunale rammene for å drive en god helse- og omsorgspolitikken blir stadig strammere. Når flertallsregjeringen ikke gir kommunene bevilgningene som må til for å gi innbyggerne tjenestene de fortjener, så bør landets ordførere samle seg i et nytt ordføreropprør.

STORTINGS- REPRESENTANT

Tore Hagebakken (Ap).

(Foto: Bernt Sønvisen)

Illustrasjonsfoto: [unsplash.com/Josh Appel](https://unsplash.com/photos/Josh Appel)

”

– Kommunene gjør trolig så godt de kan – noe som langt fra er godt nok.

LOVBRUDD

Ingen tegn til bedring

Det har ikke skjedd tegn til bedring etter nasjonale tilsyn som er gjennomført de siste 13 årene. Tilsynene har avdekket alvorlige lovbrudd overfor mennesker med utviklingshemning.

TEKST: Bitten Munthe-Kaas

Det sa Jens Petter Gitlesen i et stort intervju med Kommunal Rapport nylig. Avisen har gjennomgått 51 tilsynsrapporter fra 2017 og 2018 som omhandler helse- og omsorgstjenester til mennesker med utviklingshemning. I 29 av totalt 51 kommuner rapporteres det om til dels alvorlige lovbrudd, mens det ikke er avdekket lovbrudd i 12 kommuner.

NFUs forbundsleder minner samtidig om resultatene fra flere nasjonale tilsyn, senest i 2016. – De viste lovbrudd i mellom 75 til 90 prosent av tilsynene. Det er i tillegg de samme lovbruddene som går igjen år etter år. I rapportene fra 2017 og 2018 rapporteres det blant annet om ufaglærte som blir satt til å dele ut medisiner. Det mangler i tillegg systemer for kartlegging av sykdommer, bivirkninger og rutiner for hva ansatte skal gjøre i nødssituasjoner. Det var for få ansatte på jobb flere steder som kan gå ut over sikkerhet og tjenestetilbud. Flere er blitt utsatt for tvang i form av fastholding og matnekt – uten at dette er hjemlet i vedtak. I en kommune var det innført belønningssystemer der brukerne ble belønnet med tjenester. Råd fra spesialhelsetjenesten og forverret helsetilstand følges heller ikke opp alle steder. 20 år gamle vedtak i tilsynsrapportene viser at mange har gamle vedtak som ikke er endret til tross for at behovet for tjenester er det. I et tilfelle hadde vedtaket ikke blitt evaluert siden 1997. Mange lovbrudd er så alvorlige at de kan få konsekvenser for liv og helse.

MÅ INNFØRES SANKSJONER

Gitlesen påpeker samtidig at det finnes flere tusen bofellesskap her i landet. – De fleste vil aldri bli underlagt tilsyn. Er noe galt, er det derfor lite sannsynlig

at det blir oppdaget. Det er på høy tid å straffe kommuner som ikke sikrer de enkelte forsvarlige tjenester. Det må innføres sanksjoner for alvorlige og gjentatte lovbrudd. I noen tilfeller burde tilsyn også gått i retning av gransking, sier Gitlesen til avisen.

Han mener i tillegg det må mer statlige midler inn for å sikre mennesker med utviklingshemning trygge og gode tjenester. – Kommunene gjør trolig så godt de kan – noe som lagt fra er godt nok.

MANGE LOVBRUDD ER SÅ ALVORLIGE

at de kan få konsekvenser for liv og helse, sier Jens Petter Gitlesen.

(Foto: Elin Svendsen, Kommunal Rapport)

Forventer levering

Kommunal Rapport har innhentet kommentarer fra helse- og omsorgsminister Bent Høie (H). Han skriver i en e-post til avisen via sin kommunikasjonsavdeling at ledelsen i kommunene har ansvar for at helse- og omsorgstjenestene planlegges, gjennomføres, evalueres og korrigeres i samsvar med lov. – Det at tilsynene viser at lovbrudd begås gjentatte ganger, er uakseptabelt.

Høie viser også til at kommunene har fått økte ressurser de siste årene nettopp for å gi innbyggerne gode velferdstjenester. – Dette har blant annet bidratt til nesten 5000 nye årsverk i den kommunale helse- og omsorgstjenesten i 2017. Statsråden forventer at kommunene leverer innbyggerne et tjenestetilbud i tråd med lover og regler.

På spørsmål fra avisen om det kan bli aktuelt å innføre sanksjoner for grove eller gjentatte lovbrudd svarer statsråden at det er Statens helsetilsyn, sammen med fylkesmennene, som fører tilsyn med helse- og omsorgstjenesten i kommunene. – Jeg forventer at kommunene følger opp alle merknadene fra tilsynsmyndighetene, retter opp der det er oppdaget svikt og lærer av feilene som er begått, svarer Høie.

KOMPLEKS GRUPPE

Direktør for interessepolitikk i KS, Helge Eide, mener det er viktig å ta tilsynskritikken fra Statens helsetilsyn på alvor. – Rapporten fra det landsomfattende tilsynet i 2016 peker på flere alvorlige lovbrudd som politisk ledelse og kommunestyre bør være opptatt av.

Eide svarer nei på spørsmål fra Kommunal Rapport om mennesker med utviklingshemning er en glemt pasientgruppe i kommunene. Han påpeker i stedet at de er en stor og kompleks gruppe som gjør at det kan være vanskelig å tilpasse tjenestebehovet til den enkelte.

Heller ikke Eide mener det er grunn til å innføre sanksjoner mot grove og gjentatte lovbrudd. – Hvis det var slik at kommunene ikke gadd å utføre sine oppgaver, så kunne det kanskje diskuteres, men det er åpenbart ikke tilfelle, sier Helge Eide.

Ovennevnte er et sammendrag av den viktige reportasjen i Kommunal Rapport som stod på trykk 7. mars. De som vil lese hele kan gå inn på www.kommunal-rapport.no Reportasjen ligger bak betalingsmuren.

Noen funn

Kommunal Rapports gjennomgang av 51 tilsynsrapporter fra 2017 og 2018 viser:

- I 20 kommuner er det svikt i legemiddelhåndtering.
- I 10 kommuner er det brukt uhjemlet tvang.
- I 28 kommuner er det ansatte med manglende eller mangelfull kompetanse og/eller opplæring.
- I 10 kommuner mangler ansatte opplæring i førstehjelp.
- I 16 kommuner rapporteres det om ressursmangel/for få ansatte.
- I 5 kommuner er det ikke innhentet politiattest før ansettelse av medarbeidere.
- I halvparten av kommunene rapporteres det enten om manglende individuelle planer og/eller vedtak gått ut på dato, vedtak som mangler begrunnelse eller er lite konkrete, vedtak som oppfattes som for like og generelle.
- I mange av kommunene blir det ikke gitt god nok hjelp til å passe på helsen og beboerne får ikke den hjelpen eller de aktivitetene de skal ha.

Ingen lovbrudd

I Kommunal Rapports gjennomgang av tilsynsrapporter fra 2017 og 2018 ble det avdekket til dels alvorlige lovbrudd i 29 av totalt 51 kommuner. På spørsmål fra SFA om i hvilke kommuner det ikke ble avdekket alvorlige lovbrudd, svarer journalist Elin Svendsen – som har laget reportasjen – at det gjelder Stord, Rana, Malvik, Masfjorden, Austerheim, Vaksdal, Øygarden, Samnanger, Suldal, Lillesand, Sandnes og Klepp.

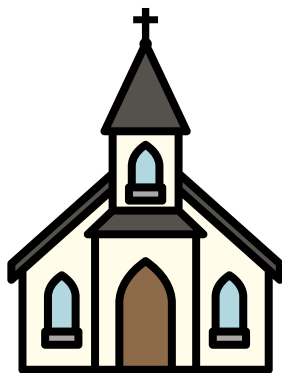
KIRKENS TILBUD

Jeg leser i siste utgave av Samfunn for alle» (1/19) at Nor kirken i Arendal har det eneste kirkelige tilbud for voksne mennesker med utviklingshemning i Agder. Det synes jeg er beklagelig dårlig

I Agder bispedømme - hvor også Telemark inngår - har vi i min hjemkommune Bø et relativt bredt tilbud for mennesker med utviklingshemning i kirkens regi. Dette skjer i form av seks årlige samlinger i forbindelse med "Tro og lys-gudstjenester"

- tre ganger i hvert semester. Det er soknepresten og to andre fra menigheten som har ansvaret for disse arrangementene.

Få benyttet seg av dette tilbudet i starten, men siden har besøktallet vært jevnt økende. Noen deltar i tillegg på de vanlige høymessene. Det ble dessuten arrangert en ordinær gudstjeneste som var spesielt tilrettelagt for mennesker med utviklingshemning nylig. Vi er i tillegg fire personer fra kirkens diakoniutvalg som besøker Bø Arbeidssenter den siste fredagen i hver måned. Der spiser

vi først lunsj sammen før vi samles til allsang og en kort Bibelfortelling. På siste samling før jul står vi for bevertningen som arbeidstakerne har i forkant har gitt uttrykk for at de ønsket seg. Vi avslutter før sommeren med tur til Fjellkirka på Lifjell der vi griller og koser oss. Her er det svært få som ikke deltar.

I samme utgave av NFUs medlemsblad ser jeg også at dere gjør stas på Gunhild Haugestøl. Er det noen som fortjener oppmerksomhet for sitt engasjement for mennesker med utviklingshemning, så er det henne! Jeg har kjent Gunhild i 50 år. Jeg tror ikke hun møter en politiker i kommunen uten å minne dem om at selv om mye er bra, så er fortsatt mye ugjort. At hun ble kåret til årets Bøhering var mer enn fortjent!

Hilsen John Tveita, far til Knut Inge
(som er blitt 48 år og har diagnosen autisme)

(Innlegget er redigert og noe forkortet, red.)

AKTIVITETSUKA 2019

PEDER MORSET folkehøgskole

TRE KURS:

FRILUFTSLIV, FORMING OG MATLAGING

PRIS: KR. 3 900,- PRIS FOR LEDSAGER: KR. 1 500,-

TRENGER DU HJELP TIL DAGLIGE GJØREMÅL, MÅ DU HA MED LEDSAGER

KANO - BADING - INNEBANDY - DISKOTEK - FISKING - FILMKVELD - SPILL UTE OG INNE - BASSENG - BÅL - FOTBALL - BOCCIA - FESTAFTEN

TELEFON: 73 81 20 00 EPOST: pmf@pedermorset.no
www.pedermorset.no/aktivitetsuka-2019

VELKOMMEN TIL SOMMERKURS PÅ SELBUSTRAND MIDT I TRØNDELAG

3. - 7. JUNI

PÅMELDINGSFRIST: 1. MAI 2019

Storingsrepresentant Karin Andersen (SV)

Kjemper for rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne

TEKST: Jens Petter Gitlesen **FOTO:** Stig Weston

- Det er vel dessverre slik at mennesker med nedsatt funksjonsevne først og fremst inngår i politikernes festtaler. Det synes å være stor politisk enighet om de overordnede målsetningene, men skal en oppnå likestilling av mennesker med nedsatt funksjonsevne, så må det iverksettes tiltak. De koster penger og da faller disse tiltakene mot andre ting som prioriteres høyere, sier stortingsrepresentant Karin Andersen (SV).

Den 21. mars arrangerte Ligestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) sammen med Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) åpent møte om Norges etterlevelse av FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Det var bra oppmøte, men fra Stortinget var kun Karin Andersen (SV) å finne blant deltakerne.

Etter møte la stortingsrepresentant Karin Andersen ut følgende på sin facebookside:

- Norge må likestille menneskerettighetene for funksjonshemmede med andre og derfor må CRPD inn i menneskerettsloven på samme måte som barnekonvensjonen og kvinnekonvensjon.

Det kan være av interesse å vite hvorfor SV-representanten engasjerer seg på feltet.

- Vi må engasjere oss mot urett og diskriminering. Mennesker med nedsatt funksjonsevne er fratatt rettigheter

som de fleste av oss tar som en selvfølge. Å leve selvstendig handler ikke om særlige behov, men om å kunne gjøre det samme som andre med noe bistand og når en hører om mennesker som administrativt er fratatt sin selvbestemmelse, så bør varselkokene ringe. Selvbestemmelse er en grunnleggende verdi i alle demokratiske samfunn og en rettighet som alle politikere ønsker å verne om, da må selvbestemmelse også være viktig for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Tilsvarende kan en si om andre grunnleggende menneskerettigheter som vern om personlig integritet, tilgjengelighet, retten til samfunnsdeltakelse og mange andre grunnleggende rettigheter.

- Du var den eneste stortingsrepresentanten som deltok på møtet som LDO og NIM arrangerte. Er ikke stortingsrepresentantene opptatt av feltet?

- Mange stortingsrepresentanter var nok opptatt på andre kanter, men det er vel dessverre slik at mennesker med nedsatt funksjonsevne først og fremst inngår i politikernes festtaler. Det synes å være stor politisk enighet om de overordnede målsetningene, men skal en oppnå likestilling av mennesker med nedsatt funksjonsevne, så må det iverksettes tiltak. De koster penger og da faller disse tiltakene mot andre ting som prioriteres høyere.

- Ser vi tilbake på de siste 15-20 årene, så vil nok mange hevde at lite har skjedd for å sikre likestilling av mennesker med nedsatt funksjonsevne. Hvorfor skjer så lite?

- Mennesker med nedsatt funksjonsevne har lite politisk makt, er underrepresentert i alle våre demokratiske organ, har verken streikevåpen eller andre maktmidler ut over stemmeretten. Nettopp derfor er det viktig at politikere engasjerer seg og bidrar til både å sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne deres grunnleggende rettigheter og å bidra til at flere med nedsatt funksjonsevne også inkluderes i våre politiske organ. Til uken skal Norge høres av FN-komiteen som overvåker statenes etterlevelse av CRPD. Norge sender 24 statsansatte til Genève, så Regjeringen bør være godt forberedt til FN-komiteens med sine anbefalinger til Norge, når den kommer om tre ukers tid. Da må regjeringen følge anbefalingene og presentere en plan for hvordan en skal sikre at kritikken mot Norge rettes opp. Funksjonshemmedes organisasjoner bør også holde trykket oppe på politikere på FN-komiteens anbefalinger. Faren er at anbefalingene havner i skuffen og blir værende der avslutter stortingsrepresentant Karin Andersen (SV).

Gratis SFO etter 4. årstrinn

TEKST: Jens Petter Gitlesen

NFU takker stortingsrepresentantene

Mona Fagerås, Karin Andersen, Freddy André Øvstegård og Eirik Faret Sakariassen fra SV som fremmet forslag om gratis SFO etter 4. årstrinn. Selv om forslaget ikke fikk flertall, så er det med på å sette fokus på urettferdigheten.

Spesielt vil NFU takke Mona Fagerås, SVs stortingsrepresentant fra Nordland og partiets medlem i Stortingets Utdannings- og forskningskomite som både jobbet med forslaget om gratis SFO og komiteinnstillingen.

- SV mener barn med særskilte behov skal sikres et likeverdig omsorgs- og tilsynstilbud i tilknytning til skoledagen, og at verken tilbudets innhold, omfang eller foreldrenes utgifter skal være avhengig av hvilken kommune familien er bosatt i, sa Mona Fagerås fra Stortingets talerstol. Dessverre viste avstemningen at SV var temmelig alene om forslaget. En viss støtte kom fra Senterpartiet.

Ser en på innholdet i innstillingen, så ser imidlertid situasjonen mer lovende ut. Arbeiderpartiet viser i merknad til urettferdigheten og vilkårligheten med dagens ordning og partiets eget forslag som ble vedtatt av Stortinget våren 2018, hvor regjeringen ble bedt om å komme med tilbakemelding om ordningen i den varslede stortingsmeldingen om rettighetene til mennesker med utviklingshemning.

I brev til Utdannings- og forskningskomiteen, trekker utdanningsminister Jan Tore Sanner blant annet frem en kommende stortingsmelding om tidlig innsats og inkluderende fellesskap som skal gjennomgå barnehage, skole og SFO.

DET ER HÅP I HENGENDE SNØRE

Stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Karin Andersen, Freddy André Øvstegård og Eirik Faret Sakariassen fra SV, skal ha takk for at de fremmet forslaget om gratis SFO etter 4. årstrinn. Selv om forslaget ikke fikk flertall, så kan det bidra til at regjeringen kommer med lignende forslag i den varslede stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap.

STORTINGSREPRESENTANT

Mona Fagerås, SV. (Foto: Sosialistisk Venstreparti)

MONIKA ANDERSEN,
LEDER NFU ARENDAL OG GRIMSTAD

Bratt lærings- kurve med fine menneske- møter

De to årene som lokallagsleder har vært en bratt læringskurve med mange og flest fine menneskemøter. Noen har derimot vært vonde i den forstand at de har handlet om medlemmer som kjemper sin kamp mot hjelpeapparatet som de opplever som en jungel av tjenester de ikke finner fram i.

TEKST OG FOTO:
Bitten Munthe-Kaas

SFAs utsendte møtte Monika Andersen fra Arendal på Frambu senter for sjeldne funksjonshemninger nylig. Hun var der på et ukes opphold sammen med familien - en datter, to sønner og ektefellen. Bakgrunnen for møtet var tips fra NFUs forbundsleder. I likhet med mange andre har han latt seg imponere over hennes målrettede arbeid som leder av NFU Arendal og Grimstad lokallag etter at det stod i fare for å bli nedlagt.

KORT VEI MOT TILLITSVERV

Monikas vei mot tillitsverv i forbundet ble meget kort. Like etter at hun meldte seg inn, takket hun ja til å bli

styremedlem til tross for at hun hverken kjente noen eller kunne noe om organisasjonen. - Bakgrunnen for at jeg ble medlem handlet om at vi nettopp hadde fått vite at vår eldste datter - som var 12 år den gangen - hadde et sjeldent kromosomavvik. Min motivasjon handlet derfor først og fremst om å finne et fellesskap med andre og et ønske om tilbud. Jeg skjønnte likevel fort at lokallaget ikke hadde noe å tilby ut over et julebord og et årsmøte. Jeg tenkte at siden noen måtte gjøre noe for å få i gang flere tilbud, kunne det like gjerne være meg. Det faktum at lokallaget hadde et åpenbart behov for yngre tillitsvalgte, gjorde utslaget. Deretter tok det ikke lang tid før jeg satt med begge

VI HAR VÆRT BORTI FLERE VERGER

som sier nei til at deres vergehavende får melde seg inn i NFU og dermed kan nyte godt av tilbudene og delta på aktivitetene våre, sier Monika Andersen.

lokallags-lederhattene på - i den forstand at NFU Arendal og Grimstad allerede var slått sammen.

Monika viser til at hennes forgjenger og nåværende leder av NFU Agder fylkeslag, Anders Haslestad, i sin tid opplevde samme kometakriere i vår organisasjon. - Hans første opplevelse av NFU var et ekstraordinært årsmøte der det var meningen at NFU Arendal og så Grimstad lokallag skulle overtas av fylkeslaget. Da han tok ordet og påpekte at «vi må jo ha et lokallag» ble han øyeblikkelig foreslått som ny leder og tok utfordringen på sparket. Dette skjedde et års tid før jeg overtok.

POLITISK VERDEN

På spørsmål om hvilke erfaringer hun vil fremheve som spesielt viktige i sitt arbeid som lokallagsleder, nøler ikke Monika før hun svarer «møtet med den politiske verden» i Arendal». - Fra ikke å ha vært tatt med på noe, er NFU i dag med i ad hoc-utvalg, jevnlig møter med politikere og administrasjon, i arbeidet med Starthjelp-kurset for familier med barn med funksjonsnedsettelse fra null til seks år. Vi skriver høringsuttalelser om saker som angår vår gruppe, er med i både brukerrådet og det kommunale rådet for funksjonshemmede.

I Arendal i dag er det brukermedvirkning - i praksis. Vi har derimot fortsatt en lang vei å gå i Grimstad for å nå fram. Vi har likevel ikke tenkt til å gi opp av den grunn. Vår store og arbeidskrevende utfordring nå handler derfor om at vi må forholde oss til medlem-

mer i to lokallag, to administrasjoner og to helt ulike grupper politikere. Det er samtidig en spennende og lærerik prosess!

På SFAs spørsmål om det å oppnå brukermedvirkning i praksis i så stor grad som det har skjedd i Arendal har vært en grei prosess, svarer den engasjerte lokallagslederen benektende. - Jeg er godt kjent i kommunen og er ikke akkurat en person som går stille i dørene. Før jeg ble medlem av NFU engasjerte jeg meg politisk for å få gjennom saker som gjaldt innbyggerne med funksjonsnedsettelse generelt og utviklingshemning spesielt - som fikk et langt dårligere tilbud enn i dag.

Da administrasjonen kom med ett nytt forslag om at det skulle satses på det vi opplevde som en standardisering av botilbudet til både barn, unge og voksne med utviklingshemning, ble det møtt med massiv motstand. Forslaget innebar blant annet at åtte personer skulle bo sammen. Vi fryktet at et slikt vedtak ville føre til at det ble lite rom for individuell tilpasning, om å få velge hvor eller med hvem den enkelte ønsket å bo sammen med - for å nevne noe. Vi var flere som mente dette var et brudd på FN konvensjonen og NOUen «På lik linje».

KRANGLING

Deretter fulgte det mange måneder med høylytte diskusjoner og målrettet arbeid. Vi hadde møter med politikerne både i gruppe- og enkeltvis på tvers av politiske partier. Når engasjementet blir →

slår seg sammen til

ecura
Bo og Rehabilitering

For mennesker med sammensatte bistandsbehov og utfordrende atferd.

Vi ivaretar og behandler mennesker med komplekse utfordringer og forbedrer livskvaliteten deres.

Vi er en av Norges fremste kompetanseleverandører innenfor metodikk basert på anvendt atferdsanalyse, med fokus på langtidseffekt i livskvalitet.

Ecura Bo og Rehabilitering AS inngår i Ecura konsernet som også tilbyr hjemmetjeneste, BPA og helsebemanning og sysselsetter 1100 personer.

Vi vokser og trenger flere flinke folk!
www.ecura.no

”

– Vi bygger ikke først og fremst arbeidsplasser, men hjem.

så stort som for min del, blir det også personlig.

Jeg er glad jeg fikk gehør for mine meninger i eget parti, Arbeiderpartiet. Vi, Freddy og Inger de Ruitter og jeg selv brukte også lokalavisen for alt den var verdt. Det hele var en svært ubehagelig prosess. Politikerne stod midt mellom brukerorganisasjonene og administrasjonen og den ekspertisen de tok det for gitt at de ansatte hadde på dette feltet.

Det endte med at vi til slutt ba NFU sentralt om hjelp. Jens Petter Gitlesen kom og holdt et foredrag på et dialogmøte for alle involverte parter. Det endte kort fortalt og heldigvis med at politikerne ble usikre på hva de holdt på å vedta og snudde tvert. Vedtaket som deretter ble fattet i bystyret var et enstemmig nei til administrasjonens standardiseringsforslag. Det gledet oss veldig da en av bystyre-politikere i forbindelse med saken sa at «vi bygger ikke først og fremst arbeidsplasser, men hjem».

MOTIVASJON

Dette ga lokallaget motivasjon til å fortsette arbeidet – og siden har det bare utviklet seg i riktig retning, fortsetter Monika. Som likevel ikke legger skjul at lokallaget fortsatt sliter en del med å få gjennomslag for sine meninger i administrasjonen. – Der er det fortsatt en holdning om at det er de ansatte som vet best om hva slags tilbud mennesker med utviklingshemning er best tjent med.

I kommunen for øvrig derimot har det skjedd en holdningsendring – ikke minst hos rådmannen. Jeg opplever ham som ydmyk i sin kontakt med både pårørende og ansatte. Han bruker ofte begreper som «menneskemøter». Politikerne er også blitt atskillig mer lydhøre for det vi mener. Nå ønsker de virkelig å være ambassadører og folkevalgte også for innbyggerne med utviklingshemning.

JOBBE PÅ SYSTEMNIVÅ

Monikas erfaring hittil i både Arendal og Grimstad er at det er best å jobbe på systemnivå. – På den måten kan vi hjelpe flere raskere og mer effektivt. Fortsatt er det likevel en del som ikke får de tjenestene de har krav på. Mange av dem har pårørende som ikke kjenner systemet.

Vi har i tillegg bistått en del nye medlemmer som hadde gitt opp kampen for sine familiemedlemmers rettigheter før de meldte seg inn i NFU. Vi har dessuten hatt en del saker som gjelder enkeltvedtak som ikke har vært fornyet siden 2003.

VERGEMÅL

Selv om pårørende etter hvert vil bli stilt overfor en del utfordringer på sine familiemedlemmers vegne, er Monika ikke i tvil om at den største blir spørsmålet om vergemål når den unge voksne med utviklingshemning skal flytte i eget hjem. – Vi har eksempler på foreldre som har mistet vergerollen til fordel for oppnevnte advokat-verger. Flere av dem viser liten interesse for den vergehavende ut over det økonomiske. Enkelte oppviser i tillegg en bortimot ubegripelig maktorganse overfor foreldrene. Dermed oppstår det konflikter som til slutt har resultert i at pårørende ikke lenger har noe å stille opp med.

Monika viser ellers til at lokallaget i tillegg til sitt arbeidet med enkeltsaker også arrangerer en rekke sosiale sammenkomster og kurstilbud for medlemmene. Noen stikkord: Matlaging, privatøkonomi og grensetting i forhold til seksualitet. – Vi tilbyr også kurs for pårørende. Det siste var om vergemål. Et annet kurs – som i likhet med dette ble svært positivt mottatt – var om hvordan det rent følelsesmessig er å leve med en funksjonsnedsettelse. Vi engasjerte en ung kvinne som har utviklet et opplegg med foredrag der hun formidler sine erfaringer. Hun når frem på en helt annen måte enn om en «funksjonsfrisk» lirer av seg i det vide og brede om hvordan det oppleves.

– *Hvordan satser dere på rekruttering av nye medlemmer?*

– NFU er som nevnt invitert inn i arbeidet med et starthjelp-kurs for foreldre i Arendal som arrangeres to ganger i året der jeg formidler mine erfaringer som mor. NFUs tilstedeværelse både på disse møtene og arrangementer på andre arenaer har resultert i at vi har fått flere nye og yngre medlemmer i lokallaget.

Også ellers ser vi rekrutteringsarbeidet som en viktig utfordring. I likhet med andre lokallag sliter vi likevel med at en del eldre pårørende slutter å betale medlemskontingent og melder seg ut av NFU når de over tid har sett og føler seg trygge på at deres familiemedlemmer lever gode liv i egne hjem. Vi tar denne utfordringen ved å satse på best mulig tilbud til medlemmene i ulike aldersgrupper for å kunne fremstå som en så sterk og samlet organisasjon som mulig. Noen av disse tiltakene er likevel så kostbare at vi er nødt til å be om medlemskap. Det er vondt når en person i et bofelleskap har en verge som sier nei – som i sin tur betyr at han eller hun ikke kan betale for seg og dermed går glipp av muligheten til å delta. Vi har dessverre også hatt flere eksempler på verger som har meldt tidligere medlemmer ut av NFU, sier Monika Andersen. ■

Musikken er hans liv

Det er ikke mange artister i Akershus som har så mange spilleopdrag som Runar Michel Hofmo fra Sørumsand. Der han er – er gitaren alltid med – enten han spiller i Dissimilis, som gitarist i United by Music Norway, eller på sykehjem, aktivitetssentre, konferanser, restauranter eller ulike festivaler. Han har i flere intervjuer gitt uttrykk for den helt sentrale rollen musikken spiller i hans liv – ikke minst fordi han setter så stor pris på å kunne glede andre.

Den populære og arbeidsomme artisten har etter hvert kommet ut med en rekke CD-er. Den siste har tittelen «Fra egen penn» der han i en av sangene hedrer avdøde Kai Zahl.

Denne sangen kan høres på <https://youtu.be/q5E-pOK-qTGE> En annen sang har fått tittelen «Ensom» og kan høres på <https://youtu.be/MGWDnbdoqbk>

RUNAR MICHEL HOFMO spiller for å glede andre. (Foto:Steffen Sætereie)

BESTILL VINTER 2019-2020 NÅ!

LANZAROTE!
CASAS HEDDY
FERIE & HELSESENTER

PRISEKSEMPEL:
9 DES. 1 UKE FRA **9.975,-**
HELPESENJON INKLUDERT

Casas Heddy er et praktfullt ferieanlegg, beliggende i utkanten av den populære badebyen Puerto del Carmen på Lanzarote. Her kan du nyte din helsereise med trening, velvære og opplevelser i trygge, sosiale omgivelser. Hotellet er godt tilrettelagt for bevegelseshemmede og har gode HC-rom.

På Casas Heddy er bygninger og utstyr tilpasset slik at du som gjest kan nyte din ferie. De ansatte har lang erfaring og gir god individuell service.

Kompetente norske sykepleiere er klare til assistanse dersom akutte helseproblemer skulle oppstå og dyktige fysioterapeuter tilbyr behandling etter høy standard.

PÅ CASAS HEDDY FINNER DU:

- Treningstilbud
- Velværetilbud
- Tilgjengelig fysisk avdeling med dyktige fysioterapeuter
- Tilgjengelige sykepleiere
- Tilgjengelig treningsrom / trimrom
- Trening / underholdning / aktiviteter
- Helpensjon med frokost, lunch og middag
- Opphold i rom med aircondition og varme, senger med dyner, eget bad og terrasse eller balkong

Avreiser fra Oslo og Bergen hver uke i perioden september – april. Vi er til stede på flyplassene ved alle avganger for å assistere med innsjekk og bagasje.

www.vitalreiser.no
Tlf. 56 57 47 50

40 år med Vivil-lekene!

Foto: Vivil IL

De landsdekkende og tradisjonsrike Vivil-lekene for deltakere med utviklingshemning feirer 40 år i 2019. Startskuddet for årets leker går på Nadderud stadion i Bærum fredag 24. mai. Her skal deltakerne konkurrere i friidrett, håndball, svømming, boccia og fotball før de samles til fest lørdag kveld med dans og underholdning.

Konkurransene fortsetter søndag. Da arrangeres også Barnas Vivil-leker for deltakere fra 3 til 12 år som skal prøve seg på øvelser som kast, løp, hopp og balanse før det blir felles utdeling av lik medalje og diplom til alle ved en felles avslutningsseremoni.

Mer informasjon om arrangementet kan fås ved henvendelse til Vivil IL på telefon 920 26 278.

Jubileum!

Samling på Domkirkeodden

NFU Hedmark fylkeslag inviterer medlemmer og ikke-medlemmer, med og uten funksjonsnedsettelse, til gratis utendørs samling (ta med niste) på Domkirkeodden i Hamar, søndag 2. juni kl 10.30.

Her får deltakerne prøve seg på en rekke utendørs aktiviteter. For eksempel: Kajakpadling, klatring i trær og gåtur i urtehagen. Det skal dessuten lages verdens største boogie woogie-ring. Arrangørene lover dessuten musikk og underholdning. De som vil ta seg en svingom kan også gjøre det.

Det er ellers lurt å ha med egen ledsager for de som trenger en «hånd å holde i» når det er mange mennesker samlet på et sted der man kanskje ikke har vært før. Samlingen avsluttes med konsert i Hamardomen.

- Dette blir en dag der alle skal ha det gøy sammen, heter det i invitasjonen fra NFU Hedmark fylkeslag. Som håper at dette arrangementet skal bli en fast sommertradisjon der alle er med på å bidra.

Mer informasjon: Eirik Dahl kan gi mer informasjon på telefon 464 09 707.

Illustrasjonsfoto: unsplash.com/teddy-kelley

«Gjengs leie» i Oslo ble skrotet

Det var mye sinne og fortvilelse som kom til uttrykk blant de ca. 80 deltakerne som stilte på et protest-møte som NFU Oslo fylkeslag nylig arrangerte mot innføringen av «gjengs» husleie for kommunale boliger i hovedstaden. Vedtaket om gjengs leie førte til at flere innbyggere med utviklingshemning og andre funksjonsnedsettelse fikk økt sine husleier til det dobbelte eller tredobbelte.

Det endte heldigvis og kort fortalt med at kommunen tok til vettet. Både ordfører Marianne Borgen og byrådsleder Ivar Johansen sto offentlig fram og ba om unnskyldning. Politikerne hadde ikke skjønnet hvilke fatale konsekvenser vedtaket var i ferd med å få for de som ble rammet. Dermed ble hele nyordningen skrotet.

Se også side 4.

LEDEREN AV NFU OSLO FYLKESLAG,

Shahram Ariafar (til venstre), var en av initiativtakerne til protestmøtet (Foto: SFA)

SFA retter

I forrige utgave av SFA hadde vi omtale av Årets Bøhring, Gunhild Haugestøl, der det hadde sneket seg inn en feil.

Vi skrev at hun var med og startet Dagsrudheimen. Det riktige er at hun bidro til starten på foreldreforeningen for Dagsrudheimen. Vi beklager!

LANDSBYENE MED Plass FOR ALLE

Camphill-landsbyene er integrerte levetilfellesskap hvor mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med omsorgspersoner i en levende og aktiv landsby.

Her er alle sysselsatt med fellesskapets mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker, og opplæringen i dagliglivets mange gjøremål gir verdifull erfaring videre. Samtidig dekker arbeidet reelle behov i landsbyen.

Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø. I landsbyene pleies også et variert kulturliv med teater, sang, musikk, høytidsfeiring og utflukter.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt fireårig deltids Bachelorutdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill Norge består av landsbyene Hogganvik, Jøssåsen, Rotvoll, Solborg, Vidaråsen og Vallersund Gård. I Vallersund ligger også FRAMskolen som er et folkehøyskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemning.

Vi ønsker deg velkommen til landsbyene!

CAMPBILL LANDSBYSTIFTELSE
Malvikvegen 1333, 7550 Hommelvik
Telefon 73 97 84 60
Epost: sekretariat@camphill.no
www.camphill.no

Camphill
NORGE

Arne Rud Moa

Arne Rud Moa er død. Han ble 85 år gammel. Den tidligere organisasjonssekretæren i NFU arbeidet hos oss i 18 år – fra mai 1978 til han gikk av med pensjon i april 1999. Denne stillingen ble opprettet av landsstyret i april 1978 og var den eneste ved siden av generalsekretæren en god stund.

Som organisasjonssekretær i NFU var Arne forbundets ansikt utad sammen med generalsekretæren. Han fulgte blant annet planleggingen og gjennomføringen av ansvarsreformen på nært hold. Han ledet tilsynsutvalget for mennesker med utviklingshemning i denne perioden og var med på å legge ned flere institusjoner på Østlandet og fikk i et personlig brev fra fylkesmannen heder for det.

Arne dro til sjøs som 16-åring, og møtte Ulla i Danmark som skulle bli hans livslange kjærlighet. Ulla var litt eldre enn ham, og hadde en datter fra før. Som en følge av hans unge alder og reglene den gangen måtte kjæresteparet søke Kongen om tillatelse til å gifte seg. Så fort tillatelsen var i orden, ble de mann og kone. Brudgommen hadde da ennå ikke fylt 20 år.

I årene som fulgte arbeidet Arne som elektriker på jernbanen. Ekteparet fikk etter hvert tre døtre, Marit, Nina og Lene. Lillesøster Lene har Downs syndrom. Hverdagen med henne ble starten på ektefellenes utrettelige engasjement for mennesker med utviklingshemning. De startet lokallaget av NFU i bydel 21 i Grefsen-Kjelsås som han ledet i mange år.

Eldstedatter Marit fulgte siden i foreldrenes fotspor. Det var hun som overtok ledervervet i NFU Grefsen-Kjelsås lokallag etter Arne. Marit har i en årrekke satset på bo, ferie- og avlastningstilbud for

samme målgruppe. I dag driver hun det anerkjente selskapet UFO (forkortelse for Unike Ferie Opplevelser). Marit har blant annet tatt deltagere med utviklingshemning med på ferie til den greske ferieøya Samos i 20 år. Dette skal innbyggerne i landsbyen Pythagorion feire med en jubileumsfestival til hennes ære i juli i år. Det er vemodig å tenke på at Arne ikke fikk oppleve denne store begivenheten.

I tillegg til fotografering og sin store frimerkesamling hadde Arne et sterkt forhold til musikk. Helt fra døtrene var ganske små tok han dem med på alle slags konserter. Datteren Lene begynte å spille i Torshov-korpset da hun begynte i første klasse. Arne og Ulla ble korpsets frontfigurer i mange år. Også i denne sammenheng har datteren Marit gjort en stor innsats.

Ekteparet ble utnevnt til æresmedlemmer i korpset for lang og tro tjeneste i 2004. De deltok så å si på alle de ukentlige øvelsene nesten helt frem til Arnes død. Korpset formidler musikk uten grenser, og er sannsynligvis verdens eldste for musikere med sammensatte lærevansker eller annen utviklingshemning. De spilte ikke uventet også for sin trofaste, sanne og engasjert korpsvenn i det fullsatte Grefsen-kapellet der han ble bisatt nylig. Der ble Arne også hedret av sine 22 oldebarn som la ned hver sin rose på kisten hans.

Vi lyser fred over Arne Rud Moas minne.

Hedrer to av sine tillitsvalgte med æresmedlemskap

Eva Olsen Høisveen (til venstre) trakk seg fra ledervervet på lokallagets årsmøte i 2019. Eva har sittet i styret i lokallaget siden det startet for 41 år siden, og vært leder i 36 år. Hun har i mange år vært med i styret i NFU Hedmark fylkeslag, flere år som leder der også. Hun har også vært med i NFU sentralt. Hun har alltid tenkt på de svakeste, enten det har vært som aktiv politiker, aktiv i NFU, eller andre lag og foreninger.

Oddveig Mostuen (til høyre) har vært medlem i NFU siden 1980. Hun har hatt ulike verv i lokallaget og i fylkeslaget, og vi husker godt kursene som hun var kursleder for. Hun var en periode med i Tilsynsutvalget for HVPU i Hedmark fylke. Hun har bidratt med mye nyttige erfaringer og kloke ord som mor til to utviklingshemmede gutter.

NFU Ringsaker og omegn lokallag takker Eva og Oddveig for alt de har gjort for utviklingshemmede og deres familier og gratulerer med æresmedlemskapet.

ER BRUKERSTYRT PERSONLIG ASSISTANSE (BPA) INTERESSANT FOR DEG?

Ta kontakt med en av HAV's rådgivere i dag!

HAV BPA

Vi vil gi den enkelte tjenestemottaker en god og meningsfull hverdag. Alt vårt arbeid er basert på vår visjon om å skape en lettere hverdag med BPA. Vi legger stor vekt på at den enkelte tjenestemottaker selv bestemmer hvordan dagen skal være. Vi vet verdien av gode relasjoner til tjenestemottaker, ansatte og oppdragsgiver, som totalt sett gir deg ett bedre tilbud.

HAV AKTIV

Hav Aktiv er for deg som ønsker å være mer i aktivitet. Alt fra sit-ski, ski pigging, basket, sykling etc. Vi gir veiledning ift. til aktivitet og opplæring.

HAV FUNKSJONSASSISTANSE

Ordningen med funksjonsassistent er et nytt brukerstyrt virkemiddel for funksjonshemmede arbeidstakere. Nødvendig assistanse skal sørge for at du kan få eller beholde ordinært arbeid.

Tett på far og sønn

Etter å ha lest boka «Den tause sønnen og samtaler som kunne vært» satt undertegnede igjen med en opplevelse av takknemlighet. Takknemlighet overfor forfatteren Hans Magnus Ystgaard for å ha fått tatt del i hans beskrivelse av et liv med et barn med utviklingshemning – fra fødselen og videre inn i voksenlivet.

Andre foreldre har formidlet sine erfaringer mellom to permer. Men det er noe med den direkte, dialektnære formen til Ystgaard som bidrar til at fortellingen om Gaute og hverdagen på slektsgården er blitt så levende og kommer så tett på. Så tett at boka ble umulig å legge fra seg.

Beskrivelsen av eldstesønnens første leveår vil eldre foreldre kjenne seg igjen i. Gaute er 54 år i dag, og ble dermed født i 1965 – altså før ansvarsreformen. Slik sett er farens fortelling både blitt hans og samtidig et bidrag til historien om utviklingen av levekårene til mennesker med utviklingshemning her i landet. Den historien er det viktigere enn noen gang at flere får med seg.

Usikkerheten da det gradvis gikk opp for Gattes pårørende at det var noe med hans utvikling som ikke stemte, er smertefull gjentakelig lesning. Selv når diagnosen forelå svart på hvitt klarte ikke Gattes mor å ta virkeligheten inn over seg.

Gattes foreldre var nok heller langt fra alene den gangen om å oppleve enkelte legers trøst og snusfornuftige råd om at «Barnet tar seg ikke nær av sitt handikap». Forfatteren siterer en av de hvitkledde som mente at «jo sterkere hemmet barnet er, desto mindre merker det til det. Den sorgen vil dere ikke oppleve med et tilbakestående barn».

Så feil kan man ta. Men – også i dag opplever foreldre å bli møtt med slike holdninger av representanter for ekspertisen – som burde visst bedre. Slik beskriver forfatteren hvordan Gaute opplevde dette:

HANS-MAGNUS YSTGAARD

«Den tause sønnen og samtaler som kunne vært». Spartacus forlag, 2019

«Hver gang Gaute kom inn i et fellesskap der han kjente seg som et nyttig ledd, var ei lykke og en seier. De gangene han ikke makta å nå dette fellesskapet, visste han det og følte nederlaget. Han ville være en mann blant menn, men kunne aldri bli det. Sånn var livet hans. Det var fullt av sorger. Vi kjente dem sjøl hver gang vi så det skjedde, men de var ikke til å dele».

Dette har i sin tur fått Ystgaard til å stille det betimelige spørsmålet: «Er barns og ungdommers følelser over egen funksjonsnedsettelse fortsatt ikke en del av doktorpensumet?»

Han kommer også inn på følelsene som fulgte med når avlastning ikke lenger var noen løsning som fungerte hverken i forhold til egne eller Gattes problemer. Han beskriver prosessen frem mot sønnens flytting hjemmefra og veiene som deretter skilles mellom dem. – Det er i denne sammenheng det bare finnes valg, og at «det å velge er det verste når en veit at samme hva du velger, er det galt». Mer presist kan det vel ikke sies.

Dette er en historie om kjærlighet, bekymring, om håp og glede, men også nederlag. Vi kommer tett på en fars sorg over samtaler han aldri fikk og ikke minst over angsten for å dø fra en sønn som alltid vil være avhengig av andres bistand.

Summa summarum: Dette er blitt en sterk og viktig bok om en virkelighet både før og nå som mange ikke vet noe om. Hans Magnus Ystgaard fortjener mange lesere!

– bmk

Prisbelønte bildebøker om kreft for personer med utviklingshemning utgitt på ny

Ti år etter at de ble utgitt første gang er to prisbelønte bildebøker om kreft for voksne og eldre personer med utviklingshemning stadig like aktuelle. Nå er bøkene oppdatert med bedre bilder, og har tekst som er tilpasset dagens språk.

Bildebøkene gir en god og enkel innføring i undersøkelse og behandling av kreft både for kvinner og menn.

- Vi følger en kvinne og en mann fra fastlege til behandling. Bildebøkene er tilrettelagt for mennesker som kan ha nytte av å lære om kreft, og gangen i et kreftforløp ved å se på bilder og lese enkel tekst med enkelt innhold, sier prosjektleder Stine Skorpen i Aldring og helse.

Bildebøkene har mange nye fotografier, og bildene viser realistiske og gjenkjennbare situasjoner en vil kunne møte som pasient.

- Bildebøkene kan benyttes som en forberedelse til undersøkelse og behandling eller for å bearbeide allerede opplevde hendelser. En kan også benytte de oppdaterte tekstforslagene, som er presentert på motsatt side av fotografiet, som hjelp til å forklare situasjonen, forklarer Skorpen.

I 2009 mottok prosjektet Utviklingshemning og kreft Extra-prisen for sitt utviklingsarbeid, som også omfattet bildebøkene. Skorpen mener fokuset på brukermedvirkning i alle ledd var avgjørende for et godt resultat.

- Extra-prisen medførte økt oppmerksomhet om at også voksne og eldre personer med utviklingshemning utvikler kreft, og at de som får sykdommen har behov for tilrettelagt informasjon. Tilbakemeldinger forteller at bøkene også er benyttet av fremmedspråklige, sier Skorpen.

PROSJEKTLEDER for reviderede bildebøker om kreft og utviklingshemning: Stine Skorpen. (Foto: Martin Lundsvoll)

LETTLEST

BILLEDBØKER OM KREFT

- I 2009 kom bildebøkene
Undersøkelse og behandling av kreft (kvinne)
Undersøkelse og behandling av kreft (mann)
- Nå er de kommet i ny utgave. De har bedre bilder og enklere tekst.
- Først møter vi kvinnen og mannen hos fastlegen. Siden får vi se bilder og lese om behandlingen. Det er bilder på venstre side og tekst på høyre side.
- Personer med utviklingshemning får jo kreft slik som alle andre. I bøkene får du vite hva legen gjør for å finne ut om du har kreft.
- Boken fikk Extra-prisen. Det gjorde at mange fikk vite om den. Det var bra. Det er fint å ha en bok å se i når du har fått vite at du har kreft. Da ser du at det er en sykdom mange får. Du får også vite at det veldig ofte går bra.
- Innvandrere leser boken. De trenger også en enkel tekst.
- Bøkene var del av et prosjekt som het: Utviklingshemning og kreft. Brukerne var med på å utvikle boken.

VISSTE DU AT

Departementalt god-dag-mann-økseskaft

I forrige utgave av «Samfunn for alle» sendte vi åpent brev til statsminister Erna Solberg med spørsmål om hva hun ville gjøre med omfattende kommunale lovbrudd overfor mennesker med utviklingshemning. Denne siden ble holdt av til statsministerens svar.

AV: Advokat Petter Kramås
Advokatfirmaet Kramås AS
petter@kramaas.no

Vi venter på
svar fra stats-
ministeren ...

Statsministerens kontor sendte henvendelsen videre til Kommunal- og moderniseringsdepartementet «som rette fagdepartement». Kommunal- og moderniseringsdepartementet sendte saken videre til Barne- og likestillingsdepartementet «som ansvarlig når det gjelder rettighetene til mennesker med funksjonshemning».

Og Barne- og likestillingsdepartementet svarte: «Takk for innspill og synspunkter.»

Bare mas for stakkars politikere og byråkrater, dette med rettigheter for mennesker med utviklingshemning.

Dekning av sakskostnader i klagesaker

Du kan få dekket sakskostnader i en klagesak om tjenestetilbud fra kommunen. Kommunene plikter å informere deg om dette, men det gjør de ofte ikke.

Forvaltningsloven § 36 gir deg rett til å få dekket nødvendige utgifter du har pådratt deg i en klagesak, forutsatt at påklaget vedtak blir endret til gunst for deg. Det kan for eksempel handle om advokatutgifter eller utgifter til sakkyndig vurdering du har innhentet for å belyse saken bedre enn det kommunen selv har gjort i sin saksutredning.

Forvaltningsloven 27 pålegger kommunen å informere om den rette når de sender underretning til deg om vedtak som er fattet. Likevel er det vår erfaring at svært mange kommunen ikke informerer om denne muligheten.

Det er i utgangspunktet det organ som omgjør vedtaket som har ansvar for å dekke utgifter. Dersom kommunen omgjør, har kommunen ansvaret. Dersom Fylkesmannen omgjør som klageinstans, kan kommunen pålegges å dekke utgiftene dersom det er mangler ved vedtaket eller saksforberedelsen. Du må fremsette krav om dekning av utgifter innen 3 uker fra du mottok endret vedtak.

Når mange vedtak om tjenester for tiden bærer preg av kommunale kutt og budsjettbegrensninger, reiser dette naturlig nok spørsmål om den rettslige forståelsen av hva som er nødvendige og forsvarlige tjenester - hvor den nedre grensen for tildeling av tjenester faktisk går. Dette er spørsmål det er viktig å kunne få avklart gjennom klagesaker.

Da er det rettssikkerhetsmessig betenkelig at kommunen unnlater å informere om at du har rett til dekning av sakskostnader dersom du velger å klage, og klagen fører frem.

*Selv om jeg ikke sier noe,
kan jeg ha noe å si...*

JAG Assistanse AS er BPA-leverandør for barn og voksne med ulike funksjonsnedsettelse, hvorav en kan være en kognitiv funksjonsnedsettelse.

JAGs konsept retter seg spesielt mot de som trenger assistanse i arbeidslederrollen, og har særlig kompetanse på dette området.

JAG bygger sitt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling. Vi har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse. JAG er medlem av European Network for Independent Living (ENIL).

Ta kontakt for mer informasjon om hvordan vi kan skreddersy din BPA.

*Med BPA kan alle bo
hvor og med hvem de vil!*

JAG
Jeg - Assistanse - Godt liv

JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

Elever med funksjonsnedsettelse

SAFO arbeider med et prosjekt som har som mål å gi støtte til foreldre som har barn med funksjonsnedsettelse i skolen. Kom gjerne med innspill, enten du selv har erfaring som elev med funksjonsnedsettelse eller som foreldre.

AV: Vigdis Endal,
daglig leder i SAFO

Norge har et godt regelverk som gir elevene rettigheter.

Norge har forpliktet seg på å gi alle elever med funksjonsnedsettelse god opplæring. FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) og FNs bærekraftsmål med prinsippet leave no-one behind er viktige også for norske elever med funksjonsnedsettelse. Norge har et godt regelverk som gir elevene rettigheter.

Praksis er vanskeligere. Mange opplever store utfordringer i hverdagen, og forskningsrapporter forteller om at mange barn som trenger spesialundervisning får hjelp for seint og det mangler fagkompetanse til den enkelte elev. Mange skoler er utilgjengelige, og samarbeidet på tvers av sektorer synes krevende å få til.

Retten til opplæring gjelder alle, ingen barn unntatt, og organisasjonene av funksjonshemmede jobber interessepolitisk på mange arenaer for å fremme en inkluderende skole for alle. Organisasjonene er viktige møteplasser for både elever og foreldre, og får henvendelser fra foreldre som opplever det vanskelig å vite hva de har rett på, hvem man skal kontakte eller hvordan rettighetene kan bli realisert.

SAFO-organisasjonene har ikke svar på alt, men ønsker å lage et kurs for foreldre til barn med nedsatt funksjonsevne slik at det kan bli enklere å navigere i jungelen av lover og rettigheter, og vi vil vise eksempler på god inkludering. Allerede nå vil vi for eksempel tipse om Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) sin ganske nye brosjyre «Skolestart», som gir oversikt over rettigheter i grunnskolen for funksjonshemmede barn og deres foreldre. Denne kan lastes ned fra FFOs hjemmeside.

Kurset SAFO skal lage er i støpeskjeen i det dette skrives. Vi ønsker nå innspill fra nye og erfarne foreldre om viktige spørsmål som bør bli lettere å finne svar på. Det kan være spørsmål når det gjelder spesialundervisning, alternativ og supplerende kommunikasjon, hjelpemidler eller kanskje er det andre ting. Hva tenker du er det viktig at organisasjonene kan bidra med til foreldre med barn som har funksjonsnedsettelse? Og hvordan gjøre det lett tilgjengelig for foreldrene? Send innspill til post@safo.no

Arbeidstøy

Nordland-kommunen Vefsn påla tidligere sine arbeidstakere å bruke arbeidstøy i bofellesskap. Etter en kritisk reportasje i SFA 1 2018 har smittevernlegen vurdert situasjonen. Enden på visa ble at kommunen nå har gått bort fra denne institusjonspraksisen. Nå kan ansatte selv velge om de vil bruke arbeidstøy eller ikke på jobb.

Bistand

– Jeg er utrolig glad for at vi nå kan få til et skikkelig løft for denne utsatte gruppen.

Det skriver utviklingsminister Dag-Inge Ulstein (KrF) i en pressemelding fra Utenriksdepartementet. Bakgrunnen er at Regjeringen øker bistanden med 100 millioner kroner til de 800 millionene med mennesker med funksjonsnedsettelse som bor i fattige land. Ulstein viser samtidig til at denne satsingen kommer i tillegg til eksisterende tiltak rettet inn mot den samme målgruppen. Pengene skal kanaliseres via frivillige organisasjoner.

Bekymringen

– Hun er ikke alene. Jeg har sett dem før. Ordene. Frykten. Frykten for å dø før sine egne barn. I alle de årene jeg har engasjert meg i situasjonen for utviklingshemmede har jeg hørt denne av og til altoverskyggende bekymringen. Her om dagen var det en pappa som skrev akkurat de samme ordene på twitter. «Som far til utviklingshemmet

gutt blir denne tanken stadig mer tyngende: Jeg må aldri finne på å bli utslitt.» En annen pappa bekrefter. «Jeg sitter med akkurat den samme følelsen.

Det skriver Cato Brundvand Ellingsen i en artikkel som kan leses i sin helhet på <https://vernepleieren.com/2019/02/17/jeg-ma-aldri-finne-pa-a-do/>

MATKURS

Samordningsrådet (SOR) har utviklet kurset «Mat og trivsel». Det handler om hvordan man kan hjelpe personer med utviklingshemning til en god helse ved å spise sunt og bevege seg mye. Fokuset rettes også mot forebygging av overvektproblematikk. Det står mer om kurset på www.samordningsradet.no

Fond

NFUs landsstyre har oppnevnt nytt styre for Trond Bjerknes og Margit Jacobsens fond m.flere. Medlemmene er:

- Helene Holand, leder (Buskerud)
- Geir Tønning, styremedlem (Rogaland)
- Eirik Dahl, styremedlem (Sogn og Fjordane)
- Kari Melby, varamedlem (Vestfold)

Aktivitetshjelpemidler er hjelpemidler som er spesielt utviklet for at personer med nedsatt funksjonsevne skal kunne delta i fysisk aktivitet. Personer over 26 år kan få stønad til å bedrive aktivitet alene eller sammen med andre. Det gis imidlertid ikke stønad til hobbyaktiviteter, vanlig sportsutstyr eller konkurranseutstyr.

Aktivitetshjelpemidler blir lånt ut gjennom hjelpemiddelsentralen. Hjelpemiddelet er folketrygdens eiendom og skal leveres tilbake når det ikke lenger er i bruk. Bruk skjema 10-07.03 for å søke om aktivitetshjelpemiddel fra hjelpemiddelsentralen. Det står mer informasjon på www.nav.no

Sover du, Monica?

«Sover du, Monica Mæland? Rapportene er enstemmige. Kritikken er massiv. Foreldre og nærpersoner fortviler. Tjenestetilbudene refses av Helsetilsynet. Medborgere lider. Og mange ansatte tier. Den «moderne» måten å styre tjenester for mennesker med utviklingshemning på peker i en de-humaniserende retning der kommunal politikk og økonomi trumfer menneskeverd. Nå må noen våkne, for dette er ingen skjønnetssøvn.»

Ovennevnte sitat er skrevet av rådgiver Linn Slette i Samordningsrådet. Hele artikkelen kan leses på www.verdidebatt.no

Stortingsmelding

Jens Petter Gitlesen har fått spørsmål på forbundets facebookside fra Kari Elster Moen i NFU Bergen lokallag. Hun lurte på hvordan NFU kan bruke stortingsmeldingen om fordeling og sosial bærekraft i det norske samfunn som tar opp ulikhet og lavinntekt i Norge i et internasjonalt perspektiv (St.meld.13 (2018-2019)).

I sitt foreløpige svar viser vår forbundsleder til at han etter en kjapp gjennomlesning fortsatt ikke vet om det kommer fram så mye i meldingen med relevans for NFU. - Den synes ikke å inneholde noen interessante betraktninger eller lovnader på vårt felt, skriver Jens Petter Gitlesen.

Husbanken

Husbanken har utarbeidet en helt egen veileder for at mennesker med utviklingshemning og deres pårørende kan etablere sameie, borettslag eller kjøpe egen bolig.

Den er lagt ut i sin helhet på www.husbanken.no

«Politikersnakk»

Regjeringen Solberg startet bra i 2013, men det ble dessverre med starten. Til tross for at alarmbjellene ringer, så har ikke eldre- og folkehelseminister Åse Michaelsen (Frp) foretatt seg noe for å bedre tjenestene til mennesker med utviklingshemning, utenom bortforklaringer og utenomsnakk.

Det skriver Jens Petter Gitlesen i en artikkel på NFUs nettside der han også tidligere har etterlyst fokus på vår gruppe fra statsrådets side. Han minnes samtidig regjeringen Solberg som knapt hadde funnet kontorene sine før helse- og omsorgsminister Bent Høie (H) varslet rettighetsfesting av brukerstyrt personlig assistanse. - Tidligere barne- og likestillingsminister Solveig Horne (Frp) varslet at hun ville nedsette det som ble til Rettighetsutvalget. I stortingsdebatten, sa daværende statsråd Solveig Horne at "Men dette utvalget må ikke bli en sovepute. Denne regjeringen skal vise at det er mulig å sette i gang tiltak underveis." Solveig Horne fulgte opp egne ord og sikret oss at vi fikk en felles diskrimineringslov på tvers av diskrimineringsgrunnlagene. Men så var det slutt.

Hele Gitlesens artikkel kan leses på www.nfunorge.org

Autisme

«Barn med autisme kan få en bedre hverdag» er tittelen på en kortfattet og informativ brosjyre som nylig er laget og utgitt av et foreldrepar. NFU har sendt den til alle våre fylkes- og lokallag på e-post. Den er lagt ut i sin helhet på <https://www.foreldrebrosjyrenasf.no>

De tipser skoler og barnehager om hvordan de kan skape gode hverdager for barn og unge med diagnoser innen autismspekteret. Mamma Kathleen kan gi mer informasjon. Hun har følgende mailadresse: kathleen78be@gmail.com

NFUS LANDSMØTE 2020

NFUs ledersamling ble arrangert nylig. Der var lederen av valgkomiteen til landsmøtet 2020, Bjug Ringstad, til stede. Et punkt på programmet var oppnevning av resten av valgkomiteen. Følgende ble valgt: Gørild Sckanke (Trøndelag) og Eirik Dahl (Sogn og Fjordane) med Jørgen Fosslund fra Troms som vararepresentant.

Lettlestbøker

Leser søker bok har nylig utgitt 100-lista 2019 over de hundre beste bøkene for alle, som er gitt ut de tre siste årene.

Bøkene som har fått plass på 100-lista er valgt ut på grunn av leservennlighet og litterær kvalitet. De har godt språk. Fortellinger som engasjerer og trekker leseren med seg. Skrifttypen er tydelig og lesbar, oppsettet er ryddig og det er luft mellom linjene. Flere av bøkene har flotte og inspirerende illustrasjoner. Lista er ment å gjøre veien fra leser til riktig bok både kortere og enklere. Det står mer på www.lesersokerbok.no

Film

Frambu senter for sjeldne funksjonshemninger har laget tolv korte filmer for de som er interessert i hvordan det oppleves å være pårørende til en menneske i ulike aldersgrupper med sjeldne diagnoser. Det kan enten være fordi de er pårørende selv, eller fordi de forholder seg til noen som er det. Historiene som fortelles er knyttet til spesifikke sjeldne tilstander. De fleste erfaringene som deles er likevel relevante for mange, uavhengig av diagnoser.

Filmene kan ses ved å gå inn på www.frambu.no

Aktiviteter

Hordaland idrettskrets arrangerte nylig vinteraktivitetsuke for deltakere med utviklingshemning på Golsfjellet.

PROSJEKT: Universell utforming

Et prosjekt om en kartlegging av kommuners metoder og verktøykasser innen universell utforming i Norge med referansekommuner fra Finland er nå ferdig. Kartleggingen ble startet i januar i fjor og avsluttet i slutten av januar i år. Prosjektet var finansiert med tilskudd fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Interesserte kan lese mer på prosjektsiden til www.karde.no

Østfold

NFU Østfold regionlag har fått ny epost-adresse. Den nye adressen er nfuostfold@nfunorge.org

Introduksjonskurs

NFU Oslo fylkeslag har bidratt to ganger til et tre timers introduksjonskurs for pårørende i samarbeidet med Pårørendesenteret i hovedstaden. Aktuelle målgrupper er pårørende - blant annet til mennesker med utviklingshemning.

Her tar tre kursholdere fra henholdsvis Pårørendesenteret, Pasient og brukerombudet i Oslo og Akershus og en representant for pårørende opp ulike problemstillinger som er direkte knyttet til de sistnevntes livssituasjon.

Doktorgradsarbeid

- Etter mange år i habiliteringstjenesten ser jeg behovet for bedre helsetjenester til personer med utviklingshemning. Det er spennende, viktig og givende å bidra til mer kunnskap om helse og tjenester til denne gruppen.

Det skriver Monica Isabel Olsen i en artikkel som er lagt ut i sin helhet på www.naku.no Hun er utdannet vernepleier og har en bachelor og master i psykologi. For tiden holder hun på med en doktorgrad om dette temaet. Bakgrunnen er at hun er blitt utfordret av NAKU til å skrive litt om det.

Tilsyn

Stortingsrepresentant Tore Hagebakken (Ap) spurte nylig eldre- og folkehelseminister Åse Michaelsen (Frp) om hva regjeringen hadde gjort for å rette opp de kritikkverdige forholdene som ble avdekket i nasjonalt tilsyn med tjenestene til mennesker med utviklingshemning i 2016.

- Fra svaret til eldre- og folkehelseministeren kan en konkludere med at regjeringen har gjort fint lite, mener NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen. Svaret er lagt ut i sin helhet på www.nfunorge.org

Flinkest!

Nasset kommune i Møre og Romsdal topper Forbrukerrådets kåring over kommunene som er flinkest til å hjelpe innbyggerne som har spørsmål om kommunale tjenester. Den vesle kommunen får hele 77,6 poeng for sitt kommunikasjonsarbeid.

- Gratulerer til Nasset kommune. De skjønner viktigheten av å snakke med innbyggerne sine og gi raske og gode svar. Da viser de at de tar på alvor at kommunene har tjenester som er viktige i livene våre, sier direktør Inger Lise Blyverket i Forbrukerrådet. Den komplette resultatlisten finner du på www.forbrukerradet.no/kommunetesten/#/

NB! Fra 2020 opphører vinneren Nasset som egen kommune. Da slås den sammen med Midsund og Molde

Pårørende

«Pårørende er en av de viktigste samarbeidspartnerne til helsepersonell». Det skrev Oscar Aaslund Hovin i en artikkel i Fagbladet som ble publisert 7. februar. Her presiserer han i tillegg at «...vi i helse- og omsorgssektoren må slutte å tro at vi vet best».

Forfatteren er nattevakt i hjemmebaserte tjenester og ungdomstillitsvalgt i Fagforbundet Melhus. Ovennevnte er en viktig artikkel - som kan leses i sin helhet på www.fagbladet.no

Video

Bergen kommunes prosjekt «Smart omsorg» er nå avsluttet. Resultatene kan ses i en video som ligger på youtube.com

Superkontroll!

Prosjekt Superkontroll! er et nytt tilbud fra Ullevål sykehus i Oslo til personer som er registrert og har vært inne til behandling på nevrohabiliteringen ved sykehuset. Aktuelle deltakere til prosjektet vil få tilbud om å delta på gruppetilbudet som retter seg ungdom med utviklingshemning og deres pårørende. Her vil ungdommene få kunnskap om egen funksjonsnedsettelse og tips og «triks» for å kunne håndtere ulike situasjoner i hverdagen og veien videre inn i voksenlivet.

Prosjektet er grundig beskrevet i siste utgave av NFU Oslo fylkeslags medlemsblad «Oslo for alle». Mer informasjon på oslofylkeslag@nfunorge.org

Tomsnakk?

Vi har fått en ny regjering med nye satsingsområder og en regjeringsplattform med mange gode målsetninger overfor mennesker med utviklingshemning. Hvis partilederne tar tak i målsetningene og regjeringspartienes stortingsgrupper presser på, kan det bli resultater. Hvis ikke, vil det ende med tomsnakk.

Det skriver NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen i en artikkel som kan leses i sin helhet på www.nfunorge.org

Teater

Den Nationale Scene i Bergen arrangerte nylig en tegnspråk-tolket versjon av «Folk og røvere i Kardemomme by». Eksempel til etterfølgelse!

Sommerleir!

NORSK FOLKEHJELP, FRIVILLIGHETSSENTRALEN i NFU Stord/Fitjar lokal-lag inviterer til det som er blitt deres årlige sommerleir på Sunnhordland folkehøgskule for voksne med utviklingshemning. Leiren arrangeres i dagene fra og med mandag 1. juli til søndag 7. juli på vakre Halsnøy i Kvinnherad.

Påmeldingsfrist: 5. april. Deltakeravgiften er 4 300 kroner. De som trenger ledsager kan ta med seg en gratis. Leiren arrangeres kun for medlemmer, men det er bare å melde seg inn for de som vil være med. Interesserte får vite mer ved henvendelse til Anne-line.innvaer@stord-kommune.no

Sommerleir 2!

NFU TRØNDELAGE FYLKESLAGS SOMMERLEIR arrangeres fra mandag 5. til søndag 11. august på Peder Morset Folkehøgskole i trivelige Selbu. Leiren vil koste 4 900 kroner for deltakerne. Ledsagere ut over en per deltaker skal det ikke betales for. I år som i fjor vil arrangørene tilby varierte opplevelser og aktiviteter, diskotek, koselig samvær, interessante kurs i friluftsliv, matlaging, helse og teater. En orientering om det kommende kommunevalget står også på programmet. Kanskje blir det et lite kommunevalg på leiren også.

Interesserte får mer informasjon på telefon 97409162. Påmeldingsfrist er 1. mai.

Organisasjonsleir

VI MINNER OGSÅ OM NFUS ÅRLIGE ORGANISASJONSLEIR på Tromøya utenfor Arendal i dagene fra og med 20. juli til og med 27. juli der mange melder seg på år etter år. Det er begrenset plass – så det er viktig å melde seg på tidlig.

Deltakerne må være medlem av NFU. Påmeldingsskjema sto i SFA1-19. Det koster 4 900 kroner å delta på leiren. Ledsagere betaler samme pris – som dekker alle oppholdsutgifter, kurs og sosiale aktiviteter. Reiseutgifter kommer i tillegg.

Man kan melde seg på via www.nfunorge.org

Sommerskole

NFU Oslo fylkeslag har opprettet en lukket gruppe for foreldre som kan tenke seg å søke plass til barna sine med spesielle behov på Sommerskolen Oslo i 2019. Målet er å hjelpe og støtte hverandre med søknaden og oppfølging. Ønsker du å bli med i gruppen? I så fall kan du sende en melding til Oslo fylkeslag på

https://www.facebook.com/groups/2249809541741776/?hc_location=group

— STUDIETILBUD —

Fagskolen Aldring og helse har ledige plasser på det yrkesrettede studietilbudet Utviklingshemning og aldring.

Mer informasjon på www.aldringoghelse.no

CRPD

Nasjonalt Kompetansesenter om Utviklingshemning (NAKU) har laget et eget område i sin Kunnskapsbank med artikler om FN-konvensjonen om Rettighetene for mennesker med funksjonsnedsettelse (CRPD). Her har Kjersti Skarstad skrevet en introduksjon til konvensjonen der hun påpeker tjenesteyternes rolle i denne sammenheng.

Leserne finner også flere artikler fra NAKU sitt seminar «Å bestemme selv er en menneskerettighet» som ble arrangert på Litteraturhuset i Oslo på FN-dagen 13. desember i fjor. Her formidler ulike ressurspersoner med forskjellige perspektiv på CRPD, selvbestemmelse og tjenesteyting etterfulgt av filmopptak. Hensikten er både å gi kunnskap og inspirasjon til å sette fokus på CRPD i tjenestene til mennesker med utviklingshemning.

Det står mer på www.naku.no

FRAMskolen

på Vallersund Gård

utlevede.no • Foto: Karin Størseth

vallersund.camphill.no/framskolen

Et lærested for
unge voksne med
utviklingshemming

Et folkehøgskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemming. Skolen vil bidra til å gi deg en god overgang fra livet i familie og skole, til et liv som voksen.

AKTIV

HJELPEMIDLER A/S

Nå med Fatbikehjul og trommelbrems

Tlf: Geirr 98239850. e mail: geirr@aktiv-hjelpemidler.no

Multivogn

Al-trac

Nå med

hjelpemotor

www.aktiv-hjelpemidler.no

www.aktivhjelpemidler.com

BLI FAST GIVER

Levekårene for mennesker med utviklingshemning må bedres og diskriminering må unngås. Mange mangler individuelle og tilrettelagte tjenester, arbeid eller dagtilbud, har dårlig økonomi, blir fratatt selvbestemmelse, får utilstrekkelig opplæring m.m.

LISTEN ER LANG

NFU er en viktig pådriver for å endre dette. Vi svarer på høringer, deltar på møter og arbeidsgrupper, holder foredrag og gir innspill til ulike myndigheter. Overfor enkeltpersoner gir vi råd, veiledning og bistand til å utforme og skrive klager.

NFU vil fortsette med dette arbeidet og være «vaktbikkja» som passer på og følger opp at det offentlige følger lover og regler. Til dette arbeidet har vi behov for flere frie midler.

Fyll ut skjemaet nedenfor og send inn, eller gå inn på vår nettside www.nfunorge.org/Bli-medlem, dersom du vil bli fast giver.

På forhånd tusen takk!

FOTO: Bitten Munthe-Kaas

Jeg vil gjerne bli fast giver

Ønsker å gi kr:

- 100
 300
 600
 1200
 Annet beløp _____

Hvor ofte?

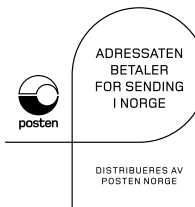
- 1 gang i måneden
 1 gang i kvartalet
 1 gang i halvåret
 1 gang i året

Jeg ønsker å motta NFUs nyhetsbrev på e-post

- Ja
 Nei

Norsk Forbund for Utviklingshemmede

Svarsending 1225
0090 Oslo

Fornavn: _____

Etternavn: _____

E-Post: _____

Fakturaadresse: _____

Postnummer : _____

Poststed: _____

BUTIKK

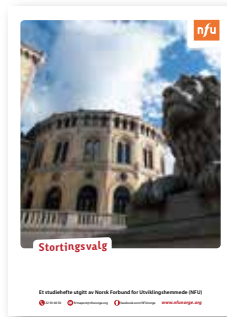
Alle kurshefter 50,- kr per hefte.

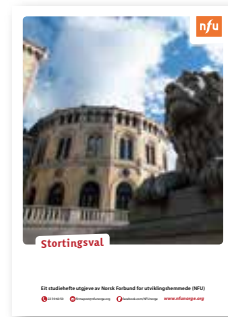
Om tro og livssyn

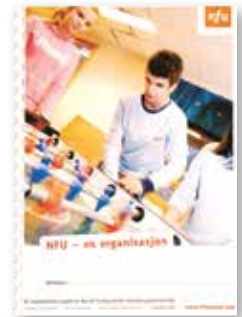
Fra foreldrehjem til eget hjem

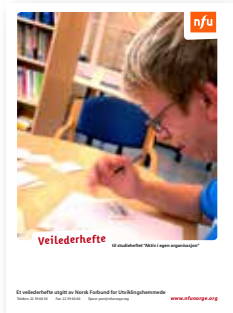
Stortingsvalg (bokmål)

Stortingsvalg (nynorsk)

NFU - en organisasjon

Veilederhefte til studieheftet «Aktiv i egen organisasjon»

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Vi og samfunnet (nynorsk)

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Pengene mine kr. 50,-

Ledsagerhefte

Veileder til kurslærer

Seksualitet og samliv

Kroppen min og følelsene mine

Kursbevis kr 10,-

Kursmappe kr 25,-

LAST NED!

Boken «Fokus på overganger mellom ulike skoleslag» er utsolgt, men ligger klar for nedlasting på vår hjemmeside nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

Bøker om veien til egen bolig

kr 100,-

kr 150,-

Refleksbånd kr 25,-

Pins kr 25,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-Pris per stk. kr 15,-
Introduksjonstilbud!!
10 stk. kr. 100,-Svettebånd til håndledd
kr 25,-Multilue - jubileumsutgave
kr. 25,-

Pølsebagg med utvendig lomme kr. 150,-

Handlenett kr 50,-

Velg
miljøvennlig,
dropp plast-
posen!

Magebelte kr. 75,-

Tallerken (porselen) kr 150,-

Kopp (porselen) kr 200,-

Ja takk, jeg bestiller (skriv antall):

- Kurshefte: Om tro og livssyn
- Kurshefte: Fra foreldrehjem til eget hjem
- Kurshefte: Stortingsvalg (bokmål)
- Kurshefte: Stortingsval (nynorsk)
- Kurshefte: NFU - en organisasjon
- Kurshefte: Aktiv i egen organisasjon
- Kurshefte: Veilederhefte til studieheftet
- Kurshefte: NFUs prinsipp-program
- Kurshefte: Vi og samfunnet (nynorsk)
- Kurshefte: Tillitsvalgt i organisasjonen NFU
- Kurshefte: Pengene mine
- Kurshefte: Ledsagerhefte
- Kurshefte: Veileder til kurslærer
- Kurshefte: Seksualitet og samliv
- Kurshefte: Kroppen min og følelsene mine
- Kursmappe
- Kursbevis
- Bok: Sjef i eget hus
- Bok: Veien fram til egen bolig
- Refleksbånd
- Pins
- Klistremerker
- Svettebånd til håndledd
- Multilue
- Penn
- Handlenett
- Kopp (porselen)
- Tallerken (porselen)
- Pølsebagg
- Midjeveske

Navn: _____

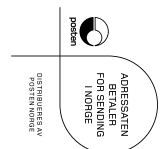
Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Porto kommer i tillegg. Du kan også bestille via **telefon 22 39 60 50**, e-postadresse **post@nfunorge.org** eller bruk nettbutikken til NFU på **www.nfunorge.org**. Vi sender e-faktura.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

Vil du annonsere i **Samfunn for alle?**

Ta kontakt med vår annonseselger:

Salgs Forum AS

post@salgs-forum.no

www.salgs-forum.no

Jobbfrukt lanserer ny Jobbfruktkurv – kurven med mening.

Når du velger å kjøpe Jobbfrukt bidrar du til at ca. 600 mennesker som har behov for arbeidstrening har en meningsfull hverdag å gå til. Samtidig får du kvalitetsvarer fra BAMA i kurven.

Gå inn på Jobbfrukt.no for å bestille.

Jobbfrukt i dette området leveres av Tromsø ASVO AS, tlf: 77 60 68 60.

PRIMA

Idrettsveien 2, 7072 Heimdal Tlf 72 89 43 00

prima@prima-as.no

www.prima-as.no

Bamse Produkter AS

Du har kunnskapen, vi har produktene.

- Barn og voksne
- Posisjonering
- Trening
- Behandling

For mer informasjon se:
www.bamseprodukter.no
www.hjelpemiddeldatabasen.no
Varekataloger og brosjyrer.

Omsorg. Verdighet. Respekt.

Privat Omsorg Nord tilbyr alle **retten** til et aktivt og selvstendig liv

Vi tilbyr BPA (brukerstyrt personlig assistanse)
i Alta, Tromsø, Karlsøy, Narvik, Harstad og Kvæfjord

Ta kontakt på 406 22 364 • post@privat-omsorg.no
www.privat-omsorg.no

PRIVAT OMSORG NORD

NÆRT & KJÆRT

Landsstyret

FORBUNDSLEDER
Jens Petter Gitlesen
41 10 13 42
jpg@nfunorge.org

NESTLEDER
Torill Vagstad
40 28 83 07
torill.vagstad@gmail.com

Geir Tore Søreide
91 84 55 74
geir.t.soreide@haugnett.no

Camilla Hopen
camillahopen@yahoo.no

Karen Hultgren Olsen
91 59 30 67
karenhultgren@gmail.com

Ninni Bakke Tornes
90 06 35 24
ninni.b.tornes@live.no

Evy Utne Knutsen
48 15 41 96
evy.knutsen@bkkfiber.no

Nasjonalt

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Pb 8954 Youngstorget, 0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2b, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org
Bankgiro: 8200.01.93417
Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag
c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Akershus Fylkeslag
v/ Tove-Britt Henriksen
Ignaveien 131
1912 Enebakk
64 92 62 53 / 90 83 93 80
tove.henriksen@tusker.no

NFU Østfold Regionlag
v/ Lars Rune Halvorsen
Bossumdalen 11
1626 Manstad
920 99 490
nfuostfold@nfunorge.org

NFU Hedmark Fylkeslag
v/ Eirik Dahl
Ajerhagan 6
2319 Hamar
464 09 707
eid24@outlook.com

NFU Oppland Fylkeslag
v/ Staale Stampeløkken
Hagehaugveien 2 A
2613 Lillehammer
976 94 452
stastamp@gmail.com

NFU Buskerud Fylkeslag
v/ NFU sentralt
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
22 39 60 50
firmapost@nfunorge.org

NFU Vestfold Fylkeslag
Pb 14
3276 Svarstad
920 28 938
nfu.vf@online.no

NFU Telemark Fylkeslag
v/ Øivind Jensen
Rådyrveien 5
3790 Helle
909 19 810
oyvindjensen06@gmail.com

NFU Aust-Agder Fylkeslag
v/ Anders Haslestad
Molandsveien 1450
4849 Arendal
976 01 658
anders.haslestad47@gmail.com

NFU Vest-Agder Fylkeslag
v/ Stian Brødsjø
Møllevannsveien 32
4616 Kristiansand S
930 44 855
stian@soh.no

NFU Rogaland Fylkeslag
Hillevågsveien 100
4016 Stavanger
51 89 15 50
post@nfu-rogaland.no

NFU Hordaland Fylkeslag
v/ Kai Esten Dale
Reio 15
5208 Os
93 02 50 93
kai.esten.dale@knett.no

NFU Sogn og Fjordane
v/ Gry Sætre
Angealdsvegen 107
6810 Førde
909 49 316
gry.setre@gmail.com

NFU Møre og Romsdal Fylkeslag
v/ Ninni Bakke Tornes
Fabrikkveien 13
6415 Molde
900 63 524
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Trøndelag Fylkeslag
v/ Snorre Ness
Bregnevegen 1
7803 Namsos
74 21 23 08 / 90 51 69 66
snorre.ness@ntebb.no

NFU Nordland Fylkeslag
Postboks 843
8001 Bodø
75 52 40 48 / 91 72 47 08
bpriesem@online.no

NFU Troms Fylkeslag
v/ Anne Marie Bakken
Dalnes, 9475 Borkenes
916 98 512
amsbakken@gmail.com

NFU Finnmark Fylkeslag
v/ Terje Ryeng
Ørbergveien 5
9910 Bjørnevatn
nfufinnmark@hotmail.com

RETURADRESSE:

Samfunn for alle

Postboks 8953 Youngstorget
0028 Oslo

Sommerleker i Abu Dhabi

SPECIAL OLYMPICS WORLD GAMES

er verdens største idrettsarrangement for idrettsutøvere med utviklingshemning. Her får deltakerne mulighet til å konkurrere på et rettferdig utfordrende nivå med mulighet for alle til å vinne.

Special Olympics ble i år arrangert i Abu Dhabi fra 14.-21. mars. Norge stilte med en delegasjon på 27 utøvere (bildet) og 23 ledere.

De innfridde alle forventninger og kom hjem med medaljer i flere idrettsgrener. Vi gratulerer!

(Foto: Eirik Førde, Catchlight)

ADVOKATFIRMAET
KRAMÅS

"Vi har bred erfaring i alle rettsforhold som gjelder mennesker med utviklingshemning, og bistår i saker i hele landet."

- Omsorgstjenester
- Trygdeytelser
- Vergemål
- Dagtilbud og tilrettelagt arbeid
- Arv og testament
- Helsetjenester
- Erstatning
- Skole og undervisning

KRISTIN KRAMÅS

481 65 111
kristin@kramaas.no

PETTER KRAMÅS

901 37 450
petter@kramaas.no

KONTORER

C J Hambros plass 5, 0164 Oslo
Storgata 50, 1555 Son

www.KRAMAAS.no